

Vilniaus vertybinių
popierių biržoje
listinguojamų
bendrovių valdymo
kodeksas su
komentarais

EFFICIENT SECURITIES TRANSACTIONS

Įvadas

Nuo 2007 metų visos Vilniaus vertybinių popierių biržos prekybos sąrašuose esančios bendrovės kasmet, pateikdamos metinį pranešimą, privalės informuoti apie tai, kaip jos laikosi konkrečių 2006 metų rugpjūtį patvirtinto Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodekso rekomendacijų. Jei bendrovė nesilaikys kurių nors iš kodekse rekomenduojamų principų, ji turės nurodyti priežastis, kodėl jų nesilaikoma. Norėdami padėti bendrovėms pasirengti šiai naujovei, išleidome šį leidinį – Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksą su komentarais. Kodekso komentarai atskleidžia, kodėl bendrovėms naudinga laikytis konkretaus principo, kaip bendrovė bus vertinama, jei to principo nesilaikys, nurodomos kodekso principų sąsajos su Lietuvoje galiojančiais teisės aktais.

Kodekso principų komentarus leidiniui rengė šios advokatų kontoros:

LIDEIKA, PETRAUSKAS, VALIŪNAS ir PARTNERIAI | LAWIN

(www.lawin.lt)

Advokatė Dovilė Burgienė rengė IV-VII Kodekso principų komentarus.

 SALADŽIUS IR PARTNERIAI
Advokatų kontora

(www.splegal.lt)

Advokatas Rimtis Puišys ir advokato padėjėja Rūta Radzevičiūtė rengė I–III Kodekso principų komentarus.

S O R A I N E N

LAW OFFICES

(www.sorainen.lt)

Advokatas Algirdas Pekšys rengė VIII-XI Kodekso principų komentarus.

Taip pat dėkojame Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijos pirmininkei Vilijai Nausėdaitei, East-West Management instituto „Partners for Financial Stability“ programos vadovui Geoffrey Mazullo bei Investors' Forum vykdomajai direktorei Rūtai Skyrienei, savo komentarais prisidėjusiems prie šio leidinio rengimo.

Kodeksas skatins bendroves užtikrinti valdymo kokybę ir tinkamai atskleisti informaciją apie savo veiklą

Apie poreikį gerinti bendrovių valdymą pastaraisiais metais yra aktyviai diskutuojama tiek Europos Sąjungos, tiek pasauliniu mastu, pabrėžiant, jog geras bendrovių valdymas paskatina verslo efektyvumą ir konkurencingumą, sustiprina akcininkų interesų apsaugą, kartu didindamas investuotojų pasitikėjimą bendrovėmis. Gero valdymo bendrovėse taikymas ir informacijos atskleidimas apie bendrovės valdymą turi ypatingą reikšmę tos bendrovės vertės kūrimo, todėl gerai valdomų bendrovių akcijų kaina paprastai yra didesnė.

Viena efektyviausių ir populiariausių priemonių, teigiamai veikiančių bendrovių valdymą, yra laikomi bendrovių valdymo kodeksai.

2006 metų rugpjūtį Vilniaus vertybinių popierių birža, siekdama tobulinti akcinių bendrovių valdymą bei skleisti geriausią praktiką tarp bendrovių, patvirtino Biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksą (toliau Kodeksas). Patvirtintas Kodeksas - tai 2004 metais priimto Bendrovių valdymo kodekso antroji redakcija. Naujasis Kodeksas buvo pakoreguotas, atsižvelgiant į Biržos prekybos sąrašuose esančių bendrovių, Vertybinių popierių komisijos, Ūkio ir Finansų ministerijų, rinkos dalyvių ir teisininkų pastabas, į kodeksą perkeltos naujausios Europos Komisijos rekomendacijos.

Bendrovių valdymo Kodeksas apima sritis, susijusias su akcininkų interesų apsauga, tinkama pusiausvyra ir funkcijų pasiskirstymu tarp bendrovės priežiūros ir valdymo organų, skatina bendroves tinkamai atskleisti informaciją rinkai.

Atkreiptinas dėmesys, kad su šiuo Kodeksu atsirado ir nauji privalomi, Lietuvos Respublikos vertybinių popierių rinkos įstatymu apibrėžti, reikalavimai – nuo 2007 metų visos Biržoje listinguojamos bendrovės kasmet, pateikdamos metinį pranešimą privalės informuoti apie tai, kaip jos laikosi konkrečių minėto Kodekso rekomendacijų. Jei bendrovė nesilaikys kurių nors iš Kodekse rekomenduojamų principų, ji turės nurodyti priežastis, kodėl jų nesilaikoma. Tuo atveju, kai rekomendacijų reikalavimai yra tęstinio pobūdžio, privalu nurodyti ataskaitinio laikotarpio dalį, kurio metu į rekomendacijas atsižvelgta nebuvo.

Kitaip tariant, bent kartą per metus kiekviena bendrovė, kuriai taikomas šis Kodeksas, turės viešai paskelbti pranešimą apie bendrovės valdymą pagal šio Kodekso nuostatas ir, atskleisdamos šią informaciją, bendrovės turės vadovautis vadinamu "laikykis arba paaiškink" (anglų klb. "comply or explain") principu.

Nors pagal Vertybinių popierių rinkos įstatymą Kodeksas taikomas toms bendrovėms, kurių vertybiniai popieriai yra įtraukti į Vilniaus vertybinių popierių biržos prekybos sąrašus, tačiau jo rekomendacijų skatinamos laikytis ir kitos bendrovės.

Šio bendrovių valdymo Kodekso rekomendacijos yra pagrįstos pasaulinės geros bendrovių valdymo praktikos analize bei naujausiomis Europos Sąjungos rekomendacijomis bendrovių valdymo tobulinimo srityje. Tinkamas įmonės valdymas padeda pritraukti tiek vietines, tiek užsienio investicijas, išlaikyti ir didinti investuotojų, akcininkų, darbuotojų, kreditorių, tiekėjų, klientų, vietos bendruomenės ir kitų asmenų, turinčių interesų bendrovėje, pasitikėjimą bendrove, didinti jos konkurencingumą. Vienas iš šio Kodekso tikslų – skatinti listinguojamas bendroves užtikrinti valdymo kokybę ir informacijos apie savo veiklą atskleidimą. Visa tai turi dar labiau stiprinti investuotojų pasitikėjimą Lietuvos vertybinių popierių rinka.

Arminta Saladžienė
Vilniaus vertybinių popierių biržos prezidentė

Šiandien vis didesnę reikšmę įgauna etiniai teisiškai neprivalomi valdymo aspektai, kuriuos rekomenduoja bendrovių valdymo kodeksai

Daugiau dėmesio bendrovių valdymui pradėta skirti suvokus, kad nuo praktinio kiekvienos įmonės valdymo nemažai priklauso tiek bendrovės ekonominiai rezultatai, tiek jos galimybės paprasčiau ir pigiau pritraukti kapitalą. Bendrovių valdymo praktika ypač susirūpinta po nuvilnijusių korporacinių skandalų (*Enron Corporation, Worldcom*), pakirtusių investuotojų pasitikėjimą kapitalo rinka ir atskleidusių, kad valdymo organai, kurie iš esmės turėtų dirbti akcininkų labui, ne visada to principo laikosi. Šios aplinkybės buvo tarsi signalas, kad reikia naujo požiūrio į bendrovės valdymą.

Akcininkų įtakos, valdymo organų vaidmens ir jų atsakomybės akcininkams klausimas tampa ypač aktualus tais atvejais, kai bendrovėje daug akcininkų – tuomet akcininkų įtaka bendrovės veiklos strategijai mažėja, o kartu didėja bendrovę valdančių asmenų įtaka. Ši situacija sudaro terpę įvairiems interesų konfliktams. Ypatingai svarbus tampa valdymo organų atskaitomybės akcininkams klausimas, akcininkų ir valdymo organų sąveika, kadangi bendrovėse, kurių nuosavybė išskaidyta, egzistuoja atotrūkis tarp akcininkų ir valdymo organų formuojamos kasdienės bendrovės veiklos. Pastaraisiais metais daugelyje šalių priimti bendrovių valdymo kodeksai, kurie rekomenduoja šių interesų grupių santykius reguliuoti į strateginių bendrovės klausimų sprendimą įtraukiant nepriklausomus valdybos narius – tai leidžia geriau atstovauti smulkiųjų akcininkų interesams, didinti valdymo efektyvumą, sukurti bendrovės valdymo principus, kurie padeda išvengti interesų konfliktų sudarant paskyrimo, atlyginimų, audito komitetus, rekomenduoja įdiegti rizikos valdymo procedūras, stiprinti pasitikėjimą valdymo struktūromis didinant veiklos skaidrumą, pavyzdžiui, atskleidžiant vadovybės atlyginimų politiką, įskaitant individualių vadovų atlyginimus.

Pažymėtina, kad, be formalių įstatymuose apibrėžtų bendrovių valdymo taisyklių, šiandien vis didesnę reikšmę įgauna etiniai teisiškai neprivalomi valdymo aspektai, kuriuos taip pat rekomenduoja bendrovių valdymo kodeksai. Seniai suvokta, kad bendrovės vadovybės nuostata dirbti akcininkų labui, jos veiklos skaidrumas didina investuotojų pasitikėjimą ja, sukuria papildomą vertę akcininkams, atveria galimybes efektyviai pritraukti kapitalą verslui plėtoti.

Taigi galima teigti, kad etinių valdymo standartų laikymasis nėra vien gero tono kapitalo rinkoje ženklas, bet ir visapusiška nauda tiek bendrovei, tiek akcininkams, tiek rinkai apskritai.

Todėl manytina, kad kapitalo rinkos infrastruktūra besinaudojančios bendrovės, kurių vertybiniai popieriai įtraukti į Vilniaus vertybinių popierių biržos sąrašus, įvertins tokio bendrovių valdymo kodekso naudą ir imsis savo veikloje diegti siūlomus valdymo standartus. Tai, be abejonės, pagerintų ne tik jų pačių konkurencingumą, reputaciją, didintų jų galimybes ir vertę o tai, savo ruožtu, sustiprintų pasitikėjimą mūsų rinka bei sukurtų palankias sąlygas didesnėms kapitalo investicijoms pritraukti.

Vilija Nausėdaitė

Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijos pirmininkė

Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas

Preambulė

Visuotinai priimtos ir vieningos bendrovės valdymo (arba bendrovės valdymo sistemos) sąvokos nėra. Šio dokumento kontekste bendrovės valdymas (arba bendrovės valdymo sistema) turėtų būti suprantamas kaip sistema, per kurią bendrovė yra valdoma ir kontroliuojama. Bendrovės valdymas apima santykius tarp bendrovės valdymo ir priežiūros organų, bendrovės akcininkų bei interesų turėtojų.

Bendrovės valdymas daro poveikį bendrovės veiklai ir bendrovės gebėjimui pritraukti kapitalo, reikalingo bendrovės ekonominiam augimui, kadangi nuo bendrovės valdymo kokybės priklauso investuotojų ir akcininkų pasitikėjimas bendrove. Todėl tinkamas bendrovės valdymas yra esminis dalykas, siekiant pritraukti tiek vietines, tiek užsienio investicijas, išlaikyti investuotojų pasitikėjimą bendrove, didinti bendrovės konkurencingumą. Vienas iš būdų paskatinti ir pagreitinti tinkamo bendrovių valdymo atsiradimą bei tobulėjimą Lietuvoje – supažindinti bendroves su standartais, pagrįstais geros bendrovių valdymo praktikos analize.

Šie standartai aktualūs įvairių rūšių įmonėms, tačiau ypatingą svarbą jie turi akcinėms bendrovėms, nes būtent akcinėse bendrovėse yra didžiausias atotrūkis tarp bendrovės savininkų (akcininkų) ir kasdienio bendrovės valdymo, o tai sudaro pagrindą atsirasti su bendrovės valdymu susijusiems interesų konfliktams.

Pažymėtina, kad apie poreikį gerinti bendrovių valdymą pastaraisiais metais yra aktyviai diskutuojama tiek Europos Sąjungos, tiek pasauliniu mastu. Europos Komisija savo 2003 m. gegužės 21 d. pranešime „Dėl bendrovių teisės modernizavimo ir bendrovių valdymo vystymo Europos Sąjungoje“ pristatė siūlomą veiksmų planą bendrovių valdymo tobulinimui bei pabrėžė, kad geras bendrovių valdymas paskatins verslo efektyvumą ir konkurencingumą, sustiprins akcininkų interesų apsaugą, kartu atstatydamas investuotojų pasitikėjimą bendrovėmis. Viena efektyviausių ir populiariausių priemonių, teigiamai veikiančių bendrovių valdymą, yra laikomi bendrovių valdymo kodeksai (angl. *corporate governance codes*). Europos Komisijos duomenimis, per pastaruosius dešimt metų Europoje buvo priimta maždaug 40 tokių kodeksų. Paprastai bendrovių valdymo kodeksus rengia vertybinių popierių biržos, o kodeksai taikomi tose biržose listinguojamoms bendrovėms.

Dėl šių priežasčių Vilniaus vertybinių popierių birža ėmėsi iniciatyvos kodifikuoti tinkamo bendrovių valdymo principus bei standartus ir pasiūlyti Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamoms bendrovėms palaipsniui imti taikyti šiuos principus bei standartus savo veikloje. Šie principai ir standartai reguliuoja sritis, susijusias su akcininkų interesų apsauga, tinkama pusiausvyra bei funkcijų paskirstymu tarp bendrovės organų, informacijos apie bendrovę tinkamu atskleidimu. Rengiant Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksą (toliau – kodeksas), buvo vadovaujamosi analogiškais kitų valstybių ir tarptautinių organizacijų kodeksais, standartais bei principais, kurių pagrindinės idėjos ir kryptys atspindėtos Ekonominio bendradar-

biavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) išdėstytuose „Bendrovių valdymo principuose“ („OECD Principles of Corporate Governance“). Be to, buvo atsižvelgta į paminėtame Europos Komisijos pranešime „Dėl bendrovių teisės modernizavimo ir bendrovių valdymo vystymo Europos Sąjungoje“ išdėstytą veiksmų planą ir jį įgyvendinant priimtus dokumentus. Į kodeksą yra perkeltos 2004 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos rekomendacijos 2004/913/EB dėl atitinkamos bendrovių, kurių vertybiniai popieriai yra įtraukti į biržos sąrašus, direktorių atlyginimų nustatymo tvarkos ir 2005 m. vasario 15 d. Europos Komisijos rekomendacijos 2005/162/EB dėl bendrovių, kurių vertybiniai popieriai yra įtraukti į biržos sąrašus, direktorių konsultantų arba stebėtojų tarybos narių vaidmens ir dėl (stebėtojų) tarybos komitetų nuostatos.

Svarbiausi šio kodekso tikslai yra šie:

- rekomenduoti listinguojamoms bendrovėms, kokiais pagrindiniais principais reikėtų vadovautis, kad jų valdymo ir veiklos skaidrumą vienodai suprastų ne tik vietiniai, bet ir užsienio investuotojai;
- skatinti listinguojamas bendroves tobulinti valdymo sistemą ir informacijos apie jų veiklą atskleidimą;
- skatinti listinguojamas bendroves užtikrinti valdymo kokybę kaip priemonę bendrovės veiklos rezultatams gerinti;
- propaguoti listinguojamų bendrovių veiklą tarptautiniu mastu, didinti vietinių ir užsienio investuotojų, kitų interesų turėtojų pasitikėjimą bendrovėmis ir jų valdymo sistema;
- propaguoti Vilniaus vertybinių popierių biržos veiklą tarptautiniu mastu, didinti vietinių ir užsienio investuotojų pasitikėjimą Lietuvos vertybinių popierių rinka.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai jau dabar įtvirtina daugelį svarbių tinkamo bendrovių valdymo principų. Nemažai Civilinio kodekso, Akcinių bendrovių įstatymo, Vertybinių popierių rinkos įstatymo ir kitų teisės aktų normų yra skirtos akcininkų teisių apsaugai, bendrovių organų funkcijų, atskaitomybės ir atsakomybės reglamentavimui, bendrovių valdymo skaidrumui užtikrinti. Todėl šiame kodekse stengtasi nekartoti teisės aktų nuostatų, bet užpildyti esamas teisinio reguliavimo spragas bei tam tikrais atvejais rekomenduoti bendrovėms laikytis aukštesnių standartų, nei nustatyta teisės aktuose. Pabrėžtina, kad šio kodekso nuostatos negali būti traktuojamos kaip pakeičiančios įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas, todėl asmenys, kuriems yra skirtas šis kodeksas, jokia būdu nėra atleidžiami nuo pareigos laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų.

Šiame kodekse išdėstyti bendrovių valdymo principai, standartai bei jų įgyvendinimo metodai yra rekomendacinio pobūdžio. Bendrovės, laikydamosi šio kodekso, parodys akcininkams, investuotojams, kitiems rinkos dalyviams, plačią visuomenę, kad jų valdymas ir informacijos atskleidimo lygis atitinka visuotinai pripažintus standartus ir rekomendacijas. Bent kartą per metus kiekviena bendrovė, kuriai taikytinas šis kodeksas, turėtų viešai paskelbti pranešimą apie bendrovės valdymą pagal šio kodekso nuostatas. Rekomenduojama, kad šis pranešimas būtų sudedamoji bendrovės metinio pranešimo dalis. Be kitų dalykų, šiame pranešime turėtų būti atskleista, kokių šio kodekso rekomendacijų nėra laikomasi ir dėl kokių priežasčių. Tuo atveju, kai rekomendacijų reikalavimai yra tęstinio pobūdžio, privalu nurodyti atskaitinio laikotarpio dalį, kurio metu į rekomendacijas atsižvelgta nebuvo.

Šis kodeksas visų pirma taikytinas toms bendrovėms, kurių vertybiniai popieriai yra įtraukti į Vilniaus vertybinių popierių biržos Oficialųjį, Einamąjį ar Skolos vertybinių popierių prekybos sąrašą. Tačiau į kitus sąrašus įtrauktų vertybinių popierių emitentai bei nelistinguojamų vertybinių po-

pierių emitentai taip pat yra raginami laikytis šio kodekso. Siekdamos įgyvendinti šį kodeksą savo veikloje, bendrovės gali įtvirtinti atitinkamas nuostatas savo įstatuose arba patvirtinti bendrovės vidinius valdymo kodeksus, arba pasirinkti kitą priimtina mechanizmą, skirtą kodekso įgyvendinimui užtikrinti. Pažymėtina, kad kodekso rekomendacijos labiau pritaikytos toms bendrovėms, kurios įregistruotos Lietuvos Respublikoje. Tačiau užsienyje įregistruotos bendrovės, kurių vertybiniai popieriai yra įtraukti į pirmiau minėtus Vilniaus vertybinių popierių biržos prekybos sąrašus, taip pat turėtų atskleisti, kaip laikosi šio kodekso. Jeigu užsienyje įregistruota bendrovė laikosi kito bendrovių valdymo kodekso, kuris jai taikomas pagal jos nacionalinę teisę, toks paaiškinimas bus laikomas pakankamu pasiteisinimu dėl šio kodekso nesilaikymo.

Kodekse įtvirtinti bendrovių valdymo principai, standartai, o juo labiau jų įgyvendinimo metodai nėra statiški ir nekintami. Jie evoliucionuoja bei tobulėja bėgant laikui. Todėl šis kodeksas turėtų būti periodiškai peržiūrimas ir papildomas, atsižvelgiant į sukauptą kodekso taikymo praktiką, besikeičiančią teisinę, ekonominę, socialinę aplinką, geros bendrovių valdymo praktikos tobulėjimą bei naujoves Lietuvoje ir užsienyje.

Pagrindinės šio kodekso sąvokos

1. *Direktorius* – tai bet kuris bendrovės valdymo arba priežiūros organo narys, taip pat bendrovės vadovas.
2. *Vykdomasis direktorius (Executive director)* – tai visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo narys, įtrauktas į kasdieninį bendrovės valdymą. *Vykdomojo direktoriaus* sąvoka šiame kodekse yra vartojama tais atvejais, kai bendrovėje sudaromas tik vienas kolegialus organas.
3. *Direktorius konsultantas (Non - Executive director)* – tai bet kuris visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo narys, išskyrus vykdomąjį direktorių. *Direktoriaus konsultanto* sąvoka šiame kodekse yra vartojama tais atvejais, kai bendrovėje sudaromas tik vienas kolegialus organas.
4. *Vyresnioji vadovybė (Senior management)* – bendrovės darbuotojai, turintys teisę duoti privalomus vykdyti nurodymus pavaldiems darbuotojams ir atsakingi už bendrovės kasdieninės veiklos valdymą, tokie kaip struktūrinių padalinių (filialų, departamentų ir pan.) vadovai. Asmenis, priklausančius vyresniajai vadovybei, turėtų nustatyti visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas.

Kitos šiame kodekse vartojamos sąvokos, jeigu jos neapibrėžtos pačiame kodekse, turi tokią pačią prasmę kaip Vertybinių popierių rinkos įstatyme ir Akcinių bendrovių įstatyme.

I principas: Pagrindinės nuostatos

Pagrindinis bendrovės tikslas turėtų būti visų akcininkų interesų tenkinimas, užtikrinant nuolatinį akcininkų nuosavybės vertės didinimą.

1.1. Bendrovė turėtų rengti ir viešai skelbti bendrovės plėtros strategiją ir tikslus, aiškiai deklaruodama, kaip ji planuoja veikti akcininkų interesais ir didinti akcininkų nuosavybę.

- 1) Tikslios, laiku pateikiamos ir išsamios informacijos atskleidimas, ypač kiek tai susiję su bendrovės veiklos perspektyvomis, yra viena iš priemonių pritraukiant kapitalą, mažinant skolinimosi kaštus, įgyjant rinkos pasitikėjimą. Be teisės aktuose numatytos privalomai atskleidžiamos informacijos, Kodeksas pateikia papildomus viešumo reikalavimus, kurie taip pat turėtų pasitarnauti minėtiems tikslams.
- 2) Detalios informacijos atskleidimo nuostatos pateikiamos Kodekso X ir kituose principuose.

1.2. Visų bendrovės organų veikla turėtų būti sukoncentruota į strateginių tikslų įgyvendinimą, atsižvelgiant į poreikį didinti akcininkų nuosavybę.

1.3. Bendrovės priežiūros ir valdymo organai turėtų glaudžiai bendradarbiauti, siekdami kuo didesnę naudą bendrovei ir akcininkams.

- Kodekse numatytas bendrovės priežiūros ir valdymo organų bendradarbiavimas ypač aktualus atsižvelgiant į Lietuvos teisės aktuose įtvirtintą dvipakopę (priežiūros ir valdymo) bendrovės organų sistemą. Priežiūros ir valdymo organų bendradarbiavimo ir veiklos koordinavimo nepakankamumas pripažįstamas vienu pagrindinių šios valdymo sistemos trūkumų, lyginant su vienpakopę sistemą taikančiose valstybėse suformuota praktika. Siekiant eliminuoti minėtus trūkumus, Kodekso V principu aptariamos konkrečios su organų bendradarbiavimu susijusios nuostatos.

1.4. Bendrovės priežiūros ir valdymo organai turėtų užtikrinti, kad būtų gerbiamos ne tik bendrovės akcininkų, bet ir kitų bendrovės veikloje dalyvaujančių ar su ta veikla susijusių asmenų (darbuotojų, kreditorių, tiekėjų, klientų, vietos bendruomenės) teisės ir interesai.

- 1) Plačiai pripažįstama, kad sėkminga bendrovės veikla didele dalimi priklauso nuo interesų turėtojų. Abipusiai naudingas bendradarbiavimas su kreditoriais, klientais, kitomis interesų grupėmis, taip pat šių interesų grupių teisių ir interesų paisymas yra viena iš sąlygų, lemiančių gerus bendrovės veiklos rezultatus.
- 2) Interesų turėtojų vaidmuo, jų teisių ir interesų užtikrinimo priemonės plačiau aptariamos Kodekso IX principu.

- Čia ir toliau tekste ši rodyklė žymi teisininkų komentarus

II principas: Bendrovės valdymo sistema

Bendrovės valdymo sistema turėtų užtikrinti strateginį vadovavimą bendrovei, efektyvią bendrovės valdymo organų priežiūrą, tinkamą pusiausvyrą ir funkcijų pasiskirstymą tarp bendrovės organų, akcininkų interesų apsaugą.

➔ Šis principas įtrauktas į Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksą, siekiant įgyvendinti 2005 m. vasario 15 d. Europos Komisijos rekomendaciją 2005/162/EB dėl bendrovių, kurių vertybiniai popieriai yra įtraukti į biržos sąrašus, direktorių konsultantų arba stebėtojų tarybos narių vaidmens ir dėl (stebėtojų) tarybos komitetų. Šioje Rekomendacijoje pabrėžiama, kad nurodytų principų laikymasis pagerins listinguojamų bendrovių, kurioms ir adresuojamas šis Europos Sąjungos teisės aktas, valdymą bei geriau apsaugos esamų ir būsimų investuotojų interesus.

2.1. Be Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme numatytų privalomų organų – visuotinio akcininkų susirinkimo ir bendrovės vadovo, rekomenduojama bendrovėje sudaryti tiek kolegialų priežiūros organą, tiek kolegialų valdymo organą. Kolegialių priežiūros ir valdymo organų sudarymas užtikrina valdymo ir priežiūros funkcijų aiškų atskyrimą bendrovėje, bendrovės vadovo atskaitomybę bei kontrolę, o tai savo ruožtu sąlygoja efektyvesnę ir skaidresnę bendrovės valdymo procesą.

➔ 1) Valdymo bei priežiūros funkcijų atskyrimo, taip pat atotrūkio tarp plačias teises turinčių valdymo organų ir ne visuomet efektyviai savo teisėmis galinčių pasinaudoti akcininkų eliminavimo klausimai laikomi vienais svarbiausių siekiant tinkamo bendrovių valdymo. Kodekso nuostatų, susijusių su bendrovės organų sistema, įgyvendinimas neabejotinai didina pasitikėjimą bendrove ir jos organais.

➔ 2) Pažymėtina, kad atskiri Lietuvos Respublikos teisės aktai numato, kad privalomais bendrovės organais, be LR Akcinių bendrovių įstatyme nurodytų, yra ir stebėtojų taryba bei valdyba. Toks reikalavimas numatytas LR Bankų įstatyme. Prievolė formuoti kolegialų(-ius) organą(-us) (priežiūros ir valdymo (dviejų pakopų sistemoje) arba administravimo organą (vienos pakopos sistemoje)) numatyta ir tiesiogiai Europos Sąjungos valstybėse narėse taikomame Tarybos reglamente (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos Bendrovės (SE) įstatų.

2.2. Kolegialus valdymo organas yra atsakingas už strateginį vadovavimą bendrovei bei vykdo kitas esmines bendrovės valdymo funkcijas. Kolegialus priežiūros organas yra atsakingas už efektyvią bendrovės valdymo organų veiklos priežiūrą.

- Strateginis vadovavimas paprastai apima tokias funkcijas, kaip bendrovės veiklos kryptį nustatymas, ilgalaikių bendrovės tikslų tvirtinimas, bendrovės, jos akcininkų ir kitų interesų turėtojų interesų derinimas, veiklos strategijos įgyvendinimo, veiklos organizavimo, finansinės būklės vertinimas ir kitas funkcijas.

2.3. Jeigu bendrovė nusprendžia sudaryti tik vieną kolegialų organą, rekomenduojama, kad tai būtų priežiūros organas, t.y. stebėtojų taryba. Tokiu atveju stebėtojų taryba yra atsakinga už efektyvią bendrovės vadovo vykdomų funkcijų priežiūrą.

- Remiantis LR Akcinių bendrovių įstatymu, jei bendrovėje nesudaroma stebėtojų taryba, stebėtojų tarybai įstatyme nustatytos funkcijos kitų bendrovės organų kompetencijai nepriskiriamos. Šiuo atveju, nelieta tarpinės grandies tarp nevisuomet aktyviai bendrovės veikla besidominčių ar dėl objektyvių priežasčių (pvz., mažo balsų skaičiaus) negalinčių efektyviai pasinaudoti savo teisėmis akcininkų, ir dėl tos pačios priežasties nepakankamai kontroliuojamo valdymo organo. Šio Kodekso nuostatų pagrindu suformuota stebėtojų taryba turėtų užtikrinti tinkamą valdymo organų priežiūrą bei smulkiųjų akcininkų atstovavimą.

2.4. Visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus priežiūros organas turėtų būti sudaromas ir turėtų veikti III ir IV principuose išdėstyta tvarka. Jeigu bendrovė nuspręstų nesudaryti kolegialaus priežiūros organo, tačiau sudarytų kolegialų valdymo organą – valdybą, III ir IV principai turėtų būti taikomi valdybai, kiek tai neprieštarauja šio organo esmei ir paskirčiai.¹

- Minimalus valdymo ir priežiūros organų narių skaičius numatytas bendrovės veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose. Koks konkretus valdymo ir priežiūros organų narių skaičius būtinas šiai nuostatai įgyvendinti, turėtų būti sprendžiama pagal konkrečios bendrovės veiklos sritį, mastą ir kitas aplinkybes.

2.5. Bendrovės valdymo ir priežiūros organus turėtų sudaryti toks valdybos narių (vykdomųjų direktorių) ir stebėtojų tarybos narių (direktorių konsultantų) skaičius, kad atskiras asmuo arba nedidelė asmenų grupė negalėtų dominuoti šiems organams priimant sprendimus.²

2.6. Direktoriai konsultantai arba stebėtojų tarybos nariai turėtų būti skiriami apibrėžtam laikotarpiui, su galimybe būti individualiai perrenkamais maksimaliais Lietuvos Respublikos teisės aktų leidžiamais intervalais, tam, kad būtų užtikrintas būtinas profesinės patirties augimas ir pakankamai dažnas jų statuso pakartotinas patvirtinimas. Taip pat turėtų būti numatyta galimybė juos atleisti, tačiau ta procedūra neturėtų būti lengvesnė už vykdomojo direktoriaus arba valdybos nario atleidimo procedūrą.

¹ III ir IV principų nuostatos labiau pritaikytos tiems atvejams, kai visuotinis akcininkų susirinkimas renka stebėtojų tarybą, t.y. organą, kuris iš esmės sudaromas siekiant užtikrinti bendrovės valdybos ir vadovo priežiūrą bei atstovauti bendrovės akcininkams. Vis dėlto, jeigu bendrovėje stebėtojų taryba nesudaroma, bet sudaroma valdyba, daugelis III ir IV principuose pateiktų rekomendacijų tampa aktualios ir taikytinos valdybai. Tačiau pažymėtina, kad kai kurios rekomendacijos, kurios pagal savo esmę ir prigimtį yra susijusios išimtinai su stebėtojų taryba, neturėtų būti taikomos valdybai, kadangi šio organo paskirtis ir funkcijos pagal Akcinių bendrovių įstatymą (Žin., 2003, Nr. 123-5574) yra kitokios. Pavyzdžiui, kodekso 3.1 punktas dėl valdymo organų priežiūros valdybai taikytinas tiek, kiek tai susiję su bendrovės vadovo, bet ne pačios valdybos priežiūra; kodekso 4.1 punktas dėl rekomendacijų teikimo valdymo organams taikytinas tiek, kiek tai susiję su rekomendacijų teikimu bendrovės vadovui; kodekso 4.6 punktas dėl visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo nepriklausomumo nuo bendrovės valdymo organų taikytinas tiek, kiek tai susiję su nepriklausomumu nuo bendrovės vadovo.

² *Vykdomojo direktoriaus* ir *direktoriaus konsultanto* sąvokos vartojamos tais atvejais, kai bendrovėje sudaromas tik vienas kolegialus organas.

2.7. Visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo pirmininku gali būti toks asmuo, kurio esamos arba buvusios pareigos nebūtų kliūtis nepriklausomai ir nešališkai priežiūrai vykdyti. Kai bendrovėje nesudaroma stebėtojų taryba, bet sudaroma valdyba, rekomenduojama, kad bendrovės valdybos pirmininkas ir bendrovės vadovas nebūtų tas pats asmuo. Buvęs bendrovės vadovas neturėtų būti tuoj pat skiriamas į visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo pirmininko postą. Kai bendrovė nusprendžia nesilaikyti šių rekomendacijų, turėtų būti pateikiama informacija apie priemones, kurių imtasi priežiūros nešališkumui užtikrinti.

- 1) Nepriklausomumo ir nešališkumo užtikrinimas aktualus ne tik stebėtojų tarybos ir valdybos santykiuose. Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktai atiboja ir valdybos bei bendrovės vadovo funkcijas bei įtvirtina atitinkamą šių organų tarpusavio priklausomybę bei atskaitomybę, nešališkumas turėtų būti užtikrintas ir valdybos/vadovo lygmenyje.
- 2) Paminėtina, kad pagal LR Bankų įstatymą, Administracijos vadovu arba jo pavaduotoju turi būti banko valdybos pirmininkas. Įgyvendinant Kodekso nuostatas bankuose, svarstyti valdybos pirmininko skyrimas Administracijos vadovo pavaduotoju.

III principas: Visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo sudarymo tvarka

Bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo sudarymo tvarka turėtų užtikrinti bendrovės smulkiųjų akcininkų interesų atstovavimą, šio organo atskaitomybę akcininkams ir objektyvią bendrovės veiklos bei jos valdymo organų³ priežiūrą.

➔ Šis principas, kaip ir II Kodekso principas, buvo įtrauktas į Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksą, siekiant įgyvendinti aukščiau minėtą 2005 m. vasario 15 d. Europos Komisijos rekomendaciją 2005/162/EB.

3.1. Visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo (toliau šiame principo – kolegialus organas) sudarymo mechanizmas turėtų užtikrinti, kad bus vykdoma objektyvi ir nešališka bendrovės valdymo organų priežiūra, taip pat tinkamai atstovaujami smulkiųjų akcininkų interesai.

➔ Šio punkto nuostatos įgyvendinamos:

- 1) atskleidžiant informaciją apie kandidatus į bendrovės kolegialų organą;
- 2) periodiškai tikrinant bendrovės kolegialaus organo narių kvalifikaciją, tiesiogiai susijusią su jų darbu kolegialiaame organe;
- 3) išrenkant į bendrovės kolegialų organą tam tikrą skaičių nepriklausomų narių;
- 4) nustatant tinkamą atlyginimą už darbą kolegialiaame organe, kiek tai neprieštaruoja teisės aktų reikalavimas;
- 5) kitomis priemonėmis.

3.2. Kandidatų į kolegialaus organo narius vardai, pavardės, informacija apie jų išsilavinimą, kvalifikaciją, profesinę patirtį, einamas pareigas, kitus svarbius profesinius įsipareigojimus ir potencialius interesų konfliktus turėtų būti atskleista bendrovės akcininkams dar prieš visuotinį akcininkų susirinkimą, paliekant akcininkams pakankamai laiko apsispręsti, už kurį kandidatą balsuoti. Taip pat turėtų būti atskleistos visos aplinkybės, galinčios paveikti kandidato nepriklausomumą (pavyzdinis jų sąrašas pateiktas 3.7 rekomendacijoje). Kolegialus organas turėtų būti informuojamas apie vēlesnius šiame punkte nurodytos informacijos pokyčius. Kolegialus organas kiekvienais metais turėtų kaupti šiame punkte nurodytus duomenis apie savo narius ir pateikti juos bendrovės metiniame pranešime.

³ Atkreiptinas dėmesys, kad tuo atveju, kai visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas yra valdyba, ji, būdama valdymo organas, turėtų užtikrinti ne visų bendrovės valdymo organų, o tik vienasmenio valdymo organo – bendrovės vadovo – priežiūrą. Ši pastaba taikytina taip pat ir 3.1 punkto atžvilgiu.

- Konkreči kolegialaus organo informavimo apie šio organo narių duomenų pasikeitimą tvarka galėtų būti nustatyta to organo veiklos reglamente ar kitame bendrovės dokumente.

3.3. Kai siūloma paskirti kolegialaus organo narį, turėtų būti nurodyta konkreči jo kompetencija, tiesiogiai susijusi su darbu kolegialiaame organe. Kad akcininkai ir investuotojai galėtų įvertinti, ar ši kompetencija ir toliau yra tinkama, kolegialus organas kiekviename bendrovės metiniame pranešime turėtų skelbti informaciją apie savo sudėtį ir apie konkrečią atskirų savo narių kompetenciją, tiesiogiai susijusią su jų darbu kolegialiaame organe.

- Svarstyтина galimybė, kad kiekvienas kolegialaus organo narys iki pateikiant bendrovės metinį pranešimą akcininkams informuotų kolegialų organą, kokiose kvalifikacijos kėlimo programose, susijusiose su jo darbu kolegialiaame organe, dalyvavo per paskutinius ataskaitinius metus.

3.4. Siekiant išlaikyti tinkamą kolegialaus organo narių turimos kvalifikacijos pusiausvyrą, kolegialus organas savo norimą sudėtį turėtų nustatyti atsižvelgdamas į bendrovės struktūrą ir veiklos pobūdį ir periodiškai tai vertinti. Kolegialus organas turėtų užtikrinti, kad jo nariai, kaip visuma, turėtų įvairiapusių žinių, nuomonių ir patirties savo užduotims tinkamai atlikti. Audito komiteto nariai, kaip visuma, turėtų turėti naujausių žinių ir atitinkamą patirtį listinguojamų bendrovių finansų ir apskaitos ir (arba) audito srityse.

- Kadangi pagal Lietuvos Respublikos įstatymus bendrovės valdybos nariai analizuoja, vertina bendrovės metinės finansinės atskaitomybės projektą, turėtų būti atsižvelgiama į bendrovės kolegialaus organo narių turimas finansines žinias.

3.5. Visiems naujiems kolegialaus organo nariams turėtų būti siūloma individuali programa, skirta supažindinti su pareigomis, bendrovės organizacija bei veikla. Kolegialus organas turėtų atlikti metinį patikrinimą, kad būtų nustatytos sritys, kuriose jo nariams reikia atnaujinti savo įgūdžius ir žinias.

- Kolegialaus organo nariams taip pat galėtų būti rengiami tobulinimosi kursai, seminarai, kuriuose jie, be kita ko, būtų informuojami apie esminius bendrovės veiklą reguliuojančių teisės aktų, kitų bendrovės veiklai įtakos turinčių aplinkybių pasikeitimus.

3.6. Siekiant užtikrinti, kad visi su kolegialaus organo nariu susiję esminiai interesų konfliktai būtų sprendžiami tinkamai, į bendrovės kolegialų organą turėtų būti išrinktas pakankamas⁴ nepriklausomų⁵ narių skaičius.

- Nepriklausomų narių buvimas kolegialiaame organe yra plačiai pripažįstama kaip akcininkų ir kitų bendrovės veikloje dalyvaujančių ar su ta veikla susijusių asmenų interesų apsaugos priemonė.

3.7. Kolegialaus organo narys turėtų būti laikomas nepriklausomu tik tais atvejais, kai jo nesaisto jokie verslo, giminystės arba kitokie ryšiai su bendrove, ją kontroliuojančiu akcininku arba jų administracija,

⁴ Kodekse nenustatytas konkretus kolegialaus organo nepriklausomų narių skaičius. Daugelyje užsienio valstybių kodeksų yra nustatytas tam tikras nepriklausomų narių, kurie turi sudaryti kolegialų organą, skaičius (pvz., ne mažiau kaip 1/3 arba 1/2 kolegialaus organo narių). Tačiau, atsižvelgiant į nepriklausomų narių kategorijos naujumą Lietuvoje, į galimus keblumus parenkant ir išrenkant nepriklausomus narius, kodekse įtvirtinta lankstesnė formuluoė ir bendrovėms leidžiama pačioms nuspręsti, koks nepriklausomų narių skaičius yra pakankamas. Be abejo, didesnis nepriklausomų narių skaičius kolegialiaame organe yra skatintinas ir bus laikomas tinkamesnio bendrovių valdymo pavyzdžiu.

⁵ Pažymėtina, kad kai kuriose bendrovėse dėl pernelyg mažo smulkiųjų akcininkų skaičiaus visų kolegialaus organo narių išrinkimą gali lemti stambiausio akcininko ar kelių didžiausių akcininkų balsai. Tačiau net ir pagrindinių bendrovės akcininkų išrinktas kolegialaus organo narys gali būti laikomas nepriklausomu, jeigu jis atitinka kodekse įtvirtintus nepriklausomumo kriterijus.

dėl kurių kyla ar gali kilti interesų konfliktas ir kurie gali paveikti nario nuomonę. Kadangi visų atvejų, kada kolegialaus organo narys gali tapti priklausomas, išvardyti neįmanoma, be to, skirtingose bendrovėse santykiai arba aplinkybės, susijusios su nepriklausomumo nustatymu, gali skirtis, o geriausia šios problemos sprendimo praktika susiklostys laikui bėgant, tai kolegialaus organo nario nepriklausomumo įvertinimas turėtų būti grindžiamas santykių ir aplinkybių turiniu, o ne forma. Pagrindiniai kriterijai nustatant, ar kolegialaus organo narys gali būti laikomas nepriklausomu, turėtų būti šie:

1) jis negali būti bendrovės arba susijusios bendrovės vykdomasis direktorius arba valdybos narys (jei visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas – stebėtojų taryba) ir paskutinius penkerius metus neturi būti ėjęs tokių pareigų;

2) jis negali būti bendrovės arba susijusios bendrovės darbuotojas ir paskutinius trejus metus neturi būti ėjęs tokių pareigų, išskyrus atvejus, kai kolegialaus organo narys nepriklauso vyresniajai vadovybei ir buvo išrinktas į kolegialų organą kaip darbuotojų atstovas;

3) jis neturi gauti arba nebūti gavęs reikšmingo papildomo atlyginimo iš bendrovės arba susijusios bendrovės, išskyrus užmokestį, gautą už kolegialaus organo nario pareigas. Tokiam papildomam atlyginimui priskiriamas ir dalyvavimas akcijų pasirinkimo sandoriuose arba kitokiose nuo veiklos rezultatų priklausančiose užmokesčio sistemose; jam nepriskiriamos pagal pensijų planą nustatytų kompensacijų išmokos (įskaitant atidėtas kompensacijas) už ankstesnį darbą bendrovėje (su sąlyga, kad tokia išmoka niekaip nesusijusi su vėlesnėmis pareigomis);

4) jis neturi būti kontroliuojantysis akcininkas arba neturi atstovauti tokiam akcininkui (kontrolė nustatoma pagal Tarybos direktyvos 83/349/EEB 1 straipsnio 1 dalį);

5) jis negali turėti ir per praėjusius metus neturi būti turėjęs svarbių verslo ryšių su bendrove arba susijusia bendrove nei tiesiogiai, nei kaip turinčio tokius ryšius subjekto partneris, akcininkas, direktorius arba viršesnis darbuotojas. Turinčiu verslo ryšių laikytinas subjektas, kuris yra svarbus prekių tiekėjas arba paslaugų teikėjas (įskaitant finansines, teisines, patariamąsias ir konsultacines paslaugas), reikšmingas klientas ar organizacija, kuri gauna reikšmingas įmokas iš bendrovės arba jos grupės;

6) jis negali būti ir per paskutinius trejus metus neturi būti buvęs bendrovės arba susijusios bendrovės dabartinės arba ankstesnės išorės audito įmonės partneriu arba darbuotoju;

7) jis neturi būti vykdomoju direktoriumi arba valdybos nariu kitoje bendrovėje, kurioje bendrovės vykdomasis direktorius arba valdybos narys (jei visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas – stebėtojų taryba) yra direktorius konsultantas arba stebėtojų tarybos narys, taip pat jis negali turėti kitų reikšmingų ryšių su bendrovės vykdomaisiais direktoriais, kurie atsiranda jiems dalyvaujant kitų bendrovių arba organų veikloje;

8) jis neturi būti ėjęs kolegialaus organo nario pareigų ilgiau kaip 12 metų;

9) jis neturi būti vykdomojo direktoriaus arba valdybos nario (jei visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas – stebėtojų taryba), arba 1–8 punkte nurodytų asmenų artimas šeimos narys. Artimu šeimos nariu laikytinas sutuoktinis (sugyventinis), vaikai ir tėvai.

➔ Įgyvendinant tarptautiniuose dokumentuose įtvirtintas rekomendacijas, Kodekse pateikiamas tik pavyzdinis nepriklausomumo kriterijų sąrašas, be to, numatant, kad konkrečius nepriklausomumo kriterijus nustato pats kolegialus organas. Liberaliai formuluojamų nuostatų įgyvendinimas turėtų būti užtikrintas Kodekse įtvirtintais reikalavimais atskleisti su nepriklausomumo vertinimu susijusias kolegialaus organo išvadas.

3.8. Nepriklausomumo sąvokos turinį iš esmės nustato pats kolegialus organas. Kolegialus organas gali nuspręsti, kad tam tikras jo narys, nors ir atitinka visus šiame kodekse nustatytus nepriklauso-

mumo kriterijus, vis dėlto negali būti laikomas nepriklausomu dėl ypatingų asmeninių ar su bendrove susijusių aplinkybių.

3.9. Turėtų būti atskleidžiama reikiama informacija apie išvadas, prie kurių priėjo kolegialus organas aiškindamasis, ar tam tikras jo narys gali būti laikomas nepriklausomu. Kai siūloma paskirti kolegialaus organo narį, bendrovė turėtų paskelbti, ar laiko jį nepriklausomu. Kai konkretus kolegialaus organo narys neatitinka vieno ar kelių šiame kodekse nustatytų nepriklausomumo vertinimo kriterijų, bendrovė turėtų paskelbti priežastis, kodėl tą narį ji vis dėlto laiko nepriklausomu. Be to, bendrovė kiekviename savo metiniame pranešime turėtų paskelbti, kuriuos kolegialaus organo narius laiko nepriklausomais.

➔ Bendrovė savo metiniame pranešime taip pat turėtų nurodyti, kurie kolegialaus organo nariai nėra nepriklausomi ir paaiškinti, koks yra jų ryšys su bendrove.

3.10. Kai vienas arba keli šiame kodekse nustatyti nepriklausomumo vertinimo kriterijai nebuvo tenkinami ištisus metus, bendrovė turėtų paskelbti priežastis, kodėl konkretų kolegialaus organo narį laiko nepriklausomu. Kad būtų užtikrintas informacijos, pateikiamos dėl kolegialaus organo narių nepriklausomumo, tikslumas, bendrovė turėtų reikalauti, kad nepriklausomi nariai reguliariai patvirtintų savo nepriklausomumą.

3.11. Nepriklausomiems kolegialaus organo nariams už jų darbą ir dalyvavimą kolegialaus organo posėdžiuose gali būti atlyginama iš bendrovės lėšų.⁶ Tokio atlyginimo dydį turėtų tvirtinti bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas.

➔ Pagal LR Akcinių bendrovių įstatymą bendrovė per nustatytus terminus nesumokėjusi įstatymų nustatytų mokesčių, negali mokėti metinių išmokų (tantjemų) valdybos ir stebėtojų tarybos nariams. Tantjemas stebėtojų tarybos ir valdybos nariams mokėti avansu draudžiama.

⁶ Pažymėtina, kad šiuo metu nėra iki galo aišku, kokia forma gali būti atlyginamas bendrovės stebėtojų tarybos ir (ar) valdybos narių darbas šiuose organuose. Akcinių bendrovių įstatymas (Žin., 2003, Nr. 123-5574) nustato, kad už veiklą stebėtojų taryboje/valdyboje jos nariams gali būti mokamos tantjemos Įstatymo 59 straipsnio nustatyta tvarka, t.y. iš bendrovės pelno. Ši formulė, skirtingai nuo iki 2004 m. sausio 1 d. galiojusio įstatymo redakcijos, nenustato, kad stebėtojų tarybos ir (ar) valdybos nariams gali būti atlyginama tik mokant tantjemas. Taigi Įstatymas lyg ir neužkerta kelio stebėtojų tarybos ir valdybos nariams už darbą mokėti ne tik tantjemomis, bet ir kitais būdais, nors aiškiai tokios galimybės taip pat neįtvirtina.

IV principas: Visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo pareigos ir atsakomybė

Bendrovės valdymo sistema turėtų užtikrinti, kad visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas tinkamai ir efektyviai funkcionuotų, o jam suteiktos teisės turėtų užtikrinti efektyvią bendrovės valdymo organų⁷ priežiūrą ir visų bendrovės akcininkų interesų apsaugą.

4.1. Visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas (toliau šiame principo – kolegialus organas) turėtų užtikrinti bendrovės finansinės apskaitos ir kontrolės sistemos vientisumą bei skaidrumą. Kolegialus organas turėtų nuolat teikti rekomendacijas bendrovės valdymo organams ir prižiūrėti bei kontroliuoti jų veiklą valdant bendrovę.⁸

➔ Jeigu bendrovėje yra sudaroma ir stebėtojų taryba, ir valdyba, tai visuotinis akcininkų susirinkimas renka stebėtojų tarybos narius, o stebėtojų taryba – bendrovės valdybos narius. Kaip komentuojama Kodekso dalis nustato, visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas turėtų užtikrinti bendrovės finansinės apskaitos ir kontrolės sistemos vientisumą bei skaidrumą. Šis reikalavimas įgyvendinamas stebėtojų tarybai pateikiant visuotiniam akcininkų susirinkimui atsiliepimus ir pasiūlymus dėl bendrovės veiklos ir finansinės atskaitomybės. Dažniausiai Lietuvoje visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas yra valdyba.

4.2. Kolegialaus organo nariai turėtų sąžiningai, rūpestingai ir atsakingai veikti bendrovės bei akcininkų naudai ir jų interesais, atsižvelgdami į darbuotojų interesus ir visuomenės gerovę. Nepriklausomi kolegialaus organo nariai turėtų: a) bet kokiomis sąlygomis išlaikyti savo analizės, sprendimų priėmimo ir veiksmų nepriklausomumą; b) nesiekti ir nepriimti jokių nepagrįstų lengvatų, kurios gali kompromituoti jų nepriklausomumą; c) aiškiai reikšti savo prieštaravimą tuo atveju, kai mano, kad kolegialaus organo sprendimas gali pakenkti bendrovei. Kai kolegialus organas yra priėmęs sprendimų, dėl kurių nepriklausomas narys turi rimtų abejonių, tokiu atveju šis narys turėtų padaryti atitinkamas išvadas. Jeigu nepriklausomas narys atsistatydintų, priešastis jis turėtų paaiškinti laiške kolegialiam organui arba audito komitetui ir, jei reikia, atitinkamam bendrovei nepriklausančiam organui (institucijai).

⁷ Žr. 3 išnašą.

⁸ Žr. 3 išnašą. Jeigu visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas yra valdyba, ji turėtų teikti rekomendacijas bendrovės vienasmeniui valdymo organui – vadovui.

- 1) Šioje dalyje nustatytos kolegialaus organo pareigos taikomos neatsižvelgiant į tai, ar kolegialus organas yra stebėtojų taryba, ar valdyba. Išvardintos pareigos pagal tai, kam jos nustatytos, gali būti skirstomos į pareigas nustatytas bendrovei ir pareigas akcininkams. Pagal turinį pareigos skirstomos į sąžiningumo ir protingumo, lojalumo, konfidencialumo, interesų konflikto vengimo ir turto atskyrimo pareigas. Visais atvejais svarbu, kad šias pareigas kolegialaus organo nariai vykdytų tinkamai.
- 2) Ar kolegialaus organo narys veikia sąžiningai ir rūpestingai bendrovės ir jos akcininkų atžvilgiu, nustatoma atsakant į klausimą, ar narys elgiasi taip, kaip elgtųsi apdairus asmuo tokiomis pačiomis aplinkybėmis. Apdairumą galima vertinti pagal tai, ar buvo tartasi su atitinkamais darbuotojais ar specialistais dėl atliekamų veiksmų pagrįstumo ir naudingumo bendrovei, ar buvo tartasi su teisininkais dėl tokių veiksmų teisėtumo ir pan. Taip pat turėtų būti vertinama, ar kolegialaus organo narys veikė gera valia bendrovės atžvilgiu. Vertinant šį kriterijų, reikėtų atsižvelgti į tai, ar imdamasis tam tikrų veiksmų kolegialaus organo narys tikrai vadovavosi bendrovės, o ne savo ar trečiųjų asmenų interesais, ar priimamas sprendimas logiškai susijęs su informacija, kurią turėjo kolegialaus organo narys.
- 3) Taip pat svarbu, kad kolegialaus organo nariai būtų nepriklausomi ir išlaikytų savo nepriklausomumą priimant sprendimus. Kolegialaus organo narių priklausomumas yra svarbus efektyviam bendrovės valdymui užtikrinti, taip pat pasitikėjimo bendrove didinimui.

4.3. Kolegialaus organo nario pareigoms atlikti kiekvienas narys turėtų skirti pakankamai laiko ir dėmesio. Kiekvienas kolegialaus organo narys turėtų įsipareigoti taip apriboti kitus savo profesinius įsipareigojimus (ypač direktoriaus pareigas kitose bendrovėse), kad jie netrukdytų tinkamai atlikti kolegialaus organo nario pareigas. Jeigu kolegialaus organo narys dalyvavo mažiau nei pusėje⁹ kolegialaus organo posėdžių per bendrovės finansinius metus, apie tai turėtų būti informuojami bendrovės akcininkai.

4.4. Kai kolegialaus organo sprendimai gali skirtingai paveikti bendrovės akcininkus, kolegialus organas su visais akcininkais turėtų elgtis sąžiningai ir nešališkai. Jis turėtų užtikrinti, kad akcininkai būtų tinkamai informuojami apie bendrovės reikalus, jos strategiją, rizikos valdymą ir interesų konfliktų sprendimą. Bendrovėje turėtų būti aiškiai nustatytas kolegialaus organo narių vaidmuo jiems bendraujant su akcininkais ir įsipareigojant akcininkams.

- Bendrovės valdymo sistema turi užtikrinti, kad būtų apsaugotos visų akcininkų teisės, neatsižvelgiant į jų nuosavybės teise turimų akcijų skaičių ir į tai, ar akcininkas yra Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės subjektas. Kadangi kolegialaus organo nariams yra keliami sąžiningumo, rūpestingumo, atsakomybės bendrovei ir veikimo akcininkų naudai reikalavimai, vienas iš šių pareigų tinkamo įgyvendinimo būdų yra tas, kad kolegialaus organo nariai priimant sprendimus turi apsvarstyti ne tik priimamo sprendimo naudingumą bendrovei, bet ir jo įtaką bendrovės akcininkams. Siekiant užtikrinti efektyvų bendradarbiavimą su akcininkais, akcininkai turi būti informuojami apie bendrovės strategiją ir jos veiklą. Kad bendradarbiavimas vyktų sklandžiai, bendrovė įstatuose ar kolegialių organų darbo reglamentuose gali nustatyti aiškia bendradarbiavimo tvarką.

⁹ Pažymėtina, kad bendrovės gali sugriežtinti minėtą reikalavimą ir nustatyti, kad apie posėdžius prastai lankantį kolegialaus organo narį turi būti informuojami akcininkai (pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu tas narys dalyvavo mažiau nei 2/3 ar 3/4 posėdžių). Tokios aktyvaus dalyvavimo kolegialaus organo posėdžiuose užtikrinimo priemonės yra skatintinos ir bus laikomos tinkamesnio bendrovių valdymo pavyzdžiu.

4.5. Rekomenduojama, kad sandoriai (išskyrus mažareikšmius dėl nedidelės jų vertės arba sudarytus standartinėmis sąlygomis vykdant įprastinę bendrovės veiklą), sudaromi tarp bendrovės ir jos akcininkų, priežiūros ar valdymo organų narių, ar kitų bendrovės valdymui įtaką darančių ar galinčių daryti fizinių ar juridinių asmenų, būtų tvirtinami kolegialaus organo. Sprendimas dėl tokių sandorių tvirtinimo turėtų būti laikomas priimtu tik tuo atveju, kai už tokį sprendimą balsuoja dauguma nepriklausomų kolegialaus organo narių.

➤ Kadangi bendrovės valdymo sistema siekiama užkirsti kelią interesų konfliktams bei galimiems nenaudingiems bendrovei sandoriams, rekomenduojama bendrovės įstatuose nustatyti, kad sandorius, sudaromus tarp bendrovės ir jos akcininkų, priežiūros ar valdymo organų narių, ar kitų bendrovės valdymui įtaką darančių ar galinčių daryti fizinių ar juridinių asmenų, būtų tvirtinami kolegialaus organo. Kaip ir visų kolegialaus organo priimamų sprendimų atveju, taip ir tvirtinant sandorį, sprendimas bus laikomas priimtu, kai už tokį sprendimą balsuos dauguma kolegialaus organo narių. Svarbu, kad kiekvienas organo narys priimant sprendimą balsuotų sąžiningai ir neshališkai.

4.6. Kolegialus organas turėtų būti nepriklausomas priimdamas sprendimus, turinčius reikšmės bendrovės veiklai ir strategijai. Be kita ko, kolegialus organas turėtų būti nepriklausomas nuo bendrovės valdymo organų¹⁰. Kolegialaus organo narių darbui ir sprendimams neturėtų daryti įtakos juos išrinkę asmenys. Bendrovė turėtų užtikrinti, kad kolegialus organas ir jo komitetai būtų aprūpinti pakankamai ištekliais (tarp jų ir finansiniais), reikalingais pareigoms atlikti, įskaitant teisę gauti – ypač iš bendrovės darbuotojų – visą reikiamą informaciją ir teisę kreiptis nepriklausomo profesionalaus patarimo į išorinius teisės, apskaitos ar kitokius specialistus kolegialaus organo ir jo komitetų kompetencijai priklausančiais klausimais.

➤ Siekiant, kad kolegialaus organo priimami sprendimai būtų naudingi bendrovei ir užtikrintų jos keliamų tikslų įgyvendinimą, kolegialus organas turi būti nepriklausomas. Svarbu pažymėti, kad nepriklausomumo sąvokos turinį iš esmės nustato pats kolegialus organas (plačiau apie nepriklausomumą skaityti 3.7 ir 3.8 dalių komentarus). Bendrovės kolegialus organas turi būti nepriklausomas ne tik nuo bendrovės akcininkų, bet ir nuo bendrovės valdymo organų. O pagal Kodekso 3.7 dalies nuostatas, kolegialaus organo narys bus laikomas nepriklausomu tik tuo atveju, kai jo nesaisto jokie verslo, giminystės arba kitokie ryšiai su bendrove, ją kontroliuojančiu akcininku arba jų administracija, dėl kurių kyla ar gali kilti interesų konfliktas ir kurie gali paveikti nario nuomonę.

4.7. Kolegialaus organo veikla turėtų būti organizuota taip, kad nepriklausomi kolegialaus organo nariai galėtų turėti didelę įtaką itin svarbiose srityse, kuriose interesų konfliktų galimybė yra ypač didelė. Tokiomis sritimis laikytini klausimai, susiję su bendrovės direktorių skyrimu, atlyginimo bendrovės direktoriams nustatymu ir bendrovės audito kontrole bei įvertinimu. Todėl tuo atveju, kai kolegialaus organo kompetencijai yra priskirti minėti klausimai, šiam organui rekomenduojama suformuoti skyrimo, atlyginimų ir audito komitetus. Bendrovės turėtų užtikrinti, kad skyrimo, atlyginimų ir audito komitetams priskirtos funkcijos būtų vykdomos, tačiau jos gali tas funkcijas sujungti ir sukurti mažiau nei tris komitetus. Tokiu atveju bendrovės turėtų išsamiai paaiškinti, kodėl jos pasirinko alternatyvų požiūrį ir kaip pasirinktas požiūris atitinka trims atskiriems komitetams nustatytus tikslus. Bendrovėse, kurių kolegialus organas turi nedaug narių, trims komitetams skirtas

¹⁰ Tuo atveju, kai visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas yra valdyba, rekomendacija dėl jos nepriklausomumo nuo bendrovės valdymo organų taikytina tiek, kiek tai susiję su nepriklausomumu nuo bendrovės vadovo.

funkcijas gali atlikti pats kolegialus organas, jeigu jis atitinka komitetams keliamus sudėties reikalavimus ir jeigu šiuo klausimu atskleidžia atitinkamą informaciją. Tokiu atveju šio kodekso nuostatos, susijusios su kolegialaus organo komitetais (ypač dėl jų vaidmens, veiklos ir skaidrumo), turėtų būti taikomos, kai tinka, visam kolegialiam organui.

➤ Svarbiomis bendrovei sritimis pripažįstami klausimai, susiję su bendrovės direktorių skyrimu, atlyginimo bendrovės direktoriams nustatymu ir bendrovės audito kontrole bei įvertinimu. Tais atvejais, kai bendrovėje formuojami kolegialūs valdymo ir priežiūros organai, tai išvardintų svarbių sričių klausimai turėtų būti priskirti spęsti kolegialaus organo sudarytiems komitetams. Atsižvelgiant į bendrovės struktūrą, dydį, jos vykdomą veiklą ir kitas reikšmingas aplinkybes, komitetai bendrovėje gali būti nesudaromi, o jų funkcijas gali atlikti patys kolegialūs organai. Tačiau šiuo atveju bendrovės turėtų išsamiai paaiškinti, kodėl jos pasirinko alternatyvų požiūrį ir kaip pasirinktas požiūris atitinka trims atskiriems komitetams nustatytus tikslus.

4.8. Pagrindinis komitetų tikslas – didinti kolegialaus organo darbo efektyvumą užtikrinant, kad sprendimai būtų priimami juos tinkamai apsvačius, ir padėti organizuoti darbą taip, kad kolegialaus organo sprendimams nedarytų įtakos esminiai interesų konfliktai. Komitetai turėtų teikti kolegialiam organui rekomendacijas, susijusias su kolegialaus organo sprendimu, tačiau galutinį sprendimą priima pats kolegialus organas. Rekomendacija steigti komitetus nesiekiami susiaurinti kolegialaus organo kompetencijos ar perkelti ją komitetams. Kolegialus organas išlieka visiškai atsakingas už savo kompetencijos ribose priimamus sprendimus.

➤ Tiek Akcinių bendrovių įstatymas, tiek Kodeksas nustato, jog bendrovės organų kompetencijai priskirti klausimai negali būti pavesti kitiems bendrovės organams. Taigi, sudarant komitetus neturi būti perkeliama kolegialaus organo kompetencija komitetui, taip pat neturi būti susiaurinama kolegialių organų kompetencija. Komitetai turi teisę tik teikti kolegialiems organams rekomendacijas, pasiūlymus, išvadas, bet neturi teisės priimti sprendimų už kolegialų organą. Kadangi kolegialus organas priimdamas sprendimus turi būti nepriklausomas, tai komiteto sprendimai yra tik rekomendacinio pobūdžio ir organo neįpareigoja. Kolegialus organas išlieka visiškai atsakingas už savo kompetencijos ribose priimtus sprendimus.

4.9. Kolegialaus organo sukurti komitetai paprastai turėtų susidėti bent iš trijų narių. Bendrovėse, kuriose kolegialaus organo narių yra nedaug, išimties tvarka komitetai gali būti sudaryti tik iš dviejų narių. Kiekvieno komiteto narių daugumą turėtų sudaryti nepriklausomi kolegialaus organo nariai. Tuo atveju, kai bendrovėje stebėtojų taryba nesudaroma, atlyginimų ir audito komitetai turėtų būti sudaryti išimtinai iš direktorių konsultantų. Sprendžiant, ką skirti komiteto pirmininku ir nariais, turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad narystė komitete turi būti atnaujinama ir kad neturi būti pernelyg pasitikima tam tikrais asmenimis.

➤ 1) Reikalaujama, kad komitetai susidėtų bent iš trijų narių, ir tik išimtiniais atvejais, kai bendrovės kolegialių organo narių skaičius yra nedidelis, komitetai gali būti sudaryti iš dviejų narių. Manytina, kad nedidelis kolegialių organų narių skaičius yra tada, kai bendrovės kolegialų organą sudaro pagal įstatymus minimalus narių skaičius – trys stebėtojų tarybos ar valdybos nariai.

➤ 2) Jeigu bendrovėje stebėtojų taryba nesudaroma, tai atlyginimų ir audito komitetai turi būti sudaryti tik iš direktorių konsultantų. Pagal Kodekso pateiktus pagrindinių sąvokų apibrėžimus, direktoriaus konsultantu yra bet kuris visuotinio akcininkų susirinkimo renkamo kolegialaus organo narys, išskyrus vykdomąjį direktorių. Taigi, jeigu bendrovėje stebėtojų taryba neformuojama ir sudaroma tik valdyba, tai direktoriaus konsultantais yra valdybos nariai.

- 3) Atsižvelgiant į komitetams keliamus uždavinius, reikalaujama, kad komitetų nariai būtų nepriklausomi. Kadangi komiteto pirmininkas vadovauja komitetui ir organizuoja komiteto darbą, svarbu, kad pirmininku taip pat būtų išrinktas nepriklausomas kolegialaus organo narys.

4.10. Kiekvieno įkurto komiteto įgaliojimus turėtų nustatyti pats kolegialus organas. Komitetai turėtų vykdyti savo pareigas laikydamiesi nustatytų įgaliojimų ir reguliariai informuoti kolegialų organą apie savo veiklą ir jos rezultatus. Kiekvieno komiteto įgaliojimai, apibrėžiantys jo vaidmenį ir nurodantys jo teises bei pareigas, turėtų būti paskelbti bent kartą per metus (kaip dalis informacijos, kurią bendrovė kasmet skelbia apie savo valdymo struktūrą ir praktiką). Bendrovės taip pat kasmet savo metiniame pranešime turėtų skelbti esamų komitetų pranešimus apie jų sudėtį, posėdžių skaičių ir narių dalyvavimą posėdžiuose per praėjusius metus, taip pat apie pagrindines savo veiklos kryptis. Audito komitetas turėtų patvirtinti, kad jį tenkina audito proceso nepriklausomumas, ir trumpai aprašyti veiksmus, kurių buvo imtasi tam, kad prieiti tokios išvados.

- Konkretaus bendrovės komiteto įgaliojimai turi būti nustatyti taisyklėse, patvirtintose kolegialaus organo, iš kurio narių formuojamas tas komitetas. Siekiant, kad kolegialus organas ir komitetai bendradarbiautų ir taip būtų užtikrintas tinkamas darbo organizavimas, komitetai turi reguliariai informuoti kolegialų organą apie savo veiklą ir jos rezultatus. Konkrečios bendradarbiavimo taisyklės taip pat turėtų būti nustatytos to kolegialaus organo, kuris formuoja komitetą.

4.11. Siekiant užtikrinti komitetų savarankiškumą ir objektyvumą, kolegialaus organo nariai, kurie nėra komiteto nariai, paprastai turėtų turėti teisę dalyvauti komiteto posėdžiuose tik komitetui pakvietus. Komitetas gali pakviesti arba reikalauti, kad posėdyje dalyvautų tam tikri darbuotojai arba ekspertai. Kiekvieno komiteto pirmininkui turėtų būti sudarytos sąlygos tiesiogiai palaikyti ryšius su akcininkais. Atvejus, kuriems esant tai turėtų būti daroma, reikėtų nurodyti komiteto veiklą reglamentuojančiose taisyklėse.

4.12. Skyrimo komitetas.

4.12.1. Pagrindinės skyrimo komiteto funkcijos turėtų būti šios:

1) parinkti kandidatus į laisvas valdymo organų narių vietas ir rekomenduoti kolegialiam organui juos svarstyti. Skyrimo komitetas turėtų įvertinti įgūdžių, žinių ir patirties pusiausvyrą valdymo organe, parengti funkcijų ir sugebėjimų, kurių reikia konkrečiam postui, aprašą ir įvertinti įpareigojimui atlikti reikalingą laiką. Skyrimo komitetas taip pat gali vertinti bendrovės akcininkų pasiūlytus kandidatus į kolegialaus organo narius;

2) reguliariai vertinti priežiūros ir valdymo organų struktūrą, dydį, sudėtį ir veiklą, teikti kolegialiam organui rekomendacijas, kaip siekti reikiamų pokyčių;

3) reguliariai vertinti atskirų direktorių įgūdžius, žinias bei patirtį ir apie tai pranešti kolegialiam organui;

4) reikiama dėmesį skirti tęstinumo planavimui;

5) peržiūrėti valdymo organų politiką dėl vyresniosios vadovybės rinkimo ir skyrimo.

4.12.2. Skyrimo komitetas turėtų apsvarstyti kitų asmenų, įskaitant administraciją ir akcininkus, pateiktus pasiūlymus. Kai sprendžiami klausimai, susiję su vykdomaisiais direktoriais arba valdybos nariais (jei visuotinio akcininkų susirinkimo renkamas kolegialus organas – stebėtojų taryba) ir vyresniąja vadovybe, turėtų būti konsultuojamasi su bendrovės vadovu, suteikiant jam teisę teikti pasiūlymus Skyrimo komitetui.

- ☛ Komentuojama Kodekso dalis nustato, kokios pagrindinės funkcijos turėtų būti priskiriamos Skyrimo komiteto kompetencijai. Tačiau konkretaus skyrimo komiteto įgaliojimus turėtų nustatyti pats kolegialus organas, iš kurio narių sudaromas šis komitetas. Skyrimo komiteto pagrindinė funkcija yra kandidatų į laisvas valdymo organų narių vietas parinkimas. Kaip Kodekso 4.10 dalyje numatyta, Skyrimo komiteto įgaliojimai, apibrėžiantys jo vaidmenį, turėtų būti paskelbti bent kartą per metus, kaip dalis informacijos, kurią bendrovė kasmet skelbia apie savo valdymo struktūrą. Bendrovė taip pat kasmet savo metiniame pranešime turėtų skelbti Skyrimo komiteto pranešimus apie jo sudėtį, posėdžių skaičių per praėjusius metus bei pagrindines veiklos kryptis.

4.13. Atlyginimų komitetas.

4.13.1. Pagrindinės atlyginimų komiteto funkcijos turėtų būti šios:

1) teikti kolegialiam organui svarstyti pasiūlymus dėl valdymo organų narių ir vykdomųjų direktorių atlyginimų politikos. Tokia politika turėtų apimti visas atlyginimo formas, įskaitant fiksuotą atlyginimą, nuo veiklos rezultatų priklausančio atlyginimo sistemas, pensijų modelius ir išėitines išmokas. Pasiūlymai, susiję su nuo veiklos rezultatų priklausančio atlyginimo sistemomis, turėtų būti pateikiami kartu su rekomendacijomis dėl su tuo susijusių tikslų ir įvertinimo kriterijų, kurių tikslas – tinkamai suderinti vykdomųjų direktorių ir valdymo organų narių atlyginimą su bendrovės kolegialaus organo nustatytais ilgalaikiais akcininkų interesais ir tikslais;

2) teikti kolegialiam organui pasiūlymus dėl individualių atlyginimų vykdomiesiems direktoriams ir valdymo organų nariams siekiant, kad jie atitiktų bendrovės atlyginimų politiką ir šių asmenų veiklos įvertinimą. Vykdydamas šią funkciją, komitetas turėtų būti gerai informuotas apie bendrą atlyginimą, kurį vykdomieji direktoriai ir valdymo organų nariai gauna iš kitų susijusių bendrovių;

3) teikti kolegialiam organui pasiūlymus dėl tinkamų sutarčių su vykdomaisiais direktoriais ir valdymo organų nariais formų;

4) padėti kolegialiam organui prižiūrėti, kaip bendrovė laikosi galiojančių nuostatų dėl informacijos, susijusios su atlyginimais, skelbimo (ypač dėl galiojančios atlyginimų politikos ir direktoriams skiriamo individualus atlyginimo);

5) teikti vykdomiesiems direktoriams ir valdymo organų nariams bendras rekomendacijas dėl vyresniosios vadovybės (kaip apibrėžta paties kolegialaus organo) atlyginimų dydžio ir struktūros, taip pat stebėti vyresniosios vadovybės atlyginimų dydį ir struktūrą, remiantis atitinkama informacija, kurią pateikia vykdomieji direktoriai ir valdymo organų nariai.

4.13.2. Tuo atveju, kai reikia spręsti skatinimo klausimą, susijusį su akcijų pasirinkimo sandoriais ar kitomis su akcijomis susijusiomis skatinimo priemonėmis, kurios gali būti taikomos direktoriams arba kitiems darbuotojams, komitetas turėtų:

1) apsvarstyti bendrą tokių skatinimo sistemų taikymo politiką, ypatingą dėmesį skirdamas skatinimui, susijusiam su akcijų pasirinkimo sandoriais, ir pateikti kolegialiam organui su tuo susijusius pasiūlymus;

2) išnagrinėti informaciją, kuri pateikta šiuo klausimu bendrovės metiniame pranešime ir dokumentuose, skirtuose akcininkų susirinkimui;

3) pateikti kolegialiam organui pasiūlymus dėl pasirinkimo sandorių pasirašant akcijas arba pasirinkimo sandorių perkant akcijas alternatyvos apibrėžiant tokios alternatyvos suteikimo priežastis ir pasekmes.

4.13.3. Atlyginimų komitetas, sprenddamas jo kompetencijai priskirtus klausimus, turėtų pasidomėti bent kolegialaus valdymo organo pirmininko ir (arba) bendrovės vadovo nuomone dėl kitų vykdomųjų direktorių ir valdymo organų narių atlyginimų.

- 1) Nors komentuojama dalis įtvirtina pagrindines funkcijas, kurios turėtų būti priskirtos bendrovės Atlyginimų komitetui, tačiau kiekvieno Atlyginimų komiteto įgaliojimus turi nustatyti pats kolegialus organas, iš kurio narių jis yra sudaromas. Pagrindė Atlyginimų komiteto funkcija – pasiūlymų dėl valdybos narių ir vykdomųjų direktorių atlyginimo politikos parengimas (plačiau apie bendrovės atlyginimų politiką skaityti VIII principo komentare). Taip pat Atlyginimų komiteto funkcijos apima rekomendacijų ir pasiūlymų teikimas dėl vykdomųjų direktorių ir valdymo organų narių atlyginimų dydžių, jų struktūros, dėl sutarčių su vykdomaisiais direktoriais bei pasiūlymų ir rekomendacijų dėl skatinimo priemonių teikimas.
- 2) Ši dalis taip pat nustato pagrindinius kriterijus, į kuriuos Atlyginimų komitetas turėtų atsižvelgti teikdamas rekomendacijas bei pasiūlymus kolegialiam organui. Svarbu, kad pavyzdžiui, svarstant pasiūlymus dėl atlyginimų ataskaitos daugiausia dėmesio būtų skiriama bendrovės direktorių atlyginimo politikai ateinančiais, o kur tinka – ir tolesniais, finansiniais metais. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas esminiams bendrovės atlyginimų politikos pokyčiams, lyginant su praėjusiais finansiniais metais.
- 3) Kad Atlyginimų komitetas galėtų tinkamai vykdyti jam priskirtas funkcijas, bendrovė turėtų užtikrinti, kad kolegialus organas ir Atlyginimų komitetas būtų aprūpinti pakankamais ištekliais, reikalingais pareigoms atlikti, įskaitant teisę gauti informaciją apie atlyginimus. Taip pat siekiant priimti objektyvius ir teisingus sprendimus, Atlyginimų komitetas turėtų atsižvelgti į valdymo organo pirmininko ir bendrovės vadovo nuomones dėl kitų vykdomųjų direktorių ir valdymo organo narių atlyginimų.
- 4) Tačiau įvertinus Kodekso nuostatas, galima daryti išvadą, kad valdybos nariai, kaip ir bendrovės vadovas, yra susiję su bendrove darbo santykiais ir jiems atlyginama, remiantis sutartimis, sudarytomis su bendrove (kadangi pagal Kodekse pateiktus pagrindinių sąvokų apibrėžimus direktorius yra ne tik bendrovės vadovas, bet ir bet kuris bendrovės valdymo arba priežiūros organo narys). Norint praktikoje taikyti Kodekso nuostatas, visų pirma reikėtų žinoti, ar pagal įstatymus iš viso įmanoma valdybos narius įdarbinti ir mokėti jiems atlyginimą. Jeigu įstatymų aiškinimas būtų konservatyvus ir būtų laikoma, kad atlyginimo valdybos nariams mokėti negalima, tuomet nebūtų įmanoma laikytis Kodekso rekomendacijos ir apie tai reikėtų pranešti bendrovės metiniame pranešime. Taigi, šiuo metu valdybos narių atlyginimų situacija išlieka gana dviprasmiška. Reikia tikėtis, kad neaiškumai bus išspręsti remiantis teismų praktika arba vėlesniais įstatymų pakeitimais, įgalinančiais mokėti valdybos nariams atlyginimą ne tik iš pelno.

4.14. Audito komitetas.

4.14.1. Pagrindinės audito komiteto funkcijos turėtų būti šios:

- 1) stebėti bendrovės teikiamos finansinės informacijos vientisumą, ypatingą dėmesį skiriant bendrovės ir jos grupės naudojamų apskaitos metodų tinkamumui ir nuoseklumui (įskaitant bendrovių grupės finansinių atskaitomybių konsolidavimo kriterijus);
- 2) mažiausiai kartą per metus peržiūrėti vidaus kontrolės ir rizikos valdymo sistemas, siekiant užtikrinti, kad pagrindinės rizikos (įskaitant riziką, susijusią su galiojančių įstatymų ir taisyklių laikymusi) yra tinkamai nustatytos, valdomos ir apie jas atskleidžiama informacija;
- 3) užtikrinti vidaus audito funkcijų veiksmingumą, be kita ko, teikiant rekomendacijas dėl vidaus audito padalinio vadovo parinkimo, skyrimo, pakartotinio skyrimo bei atleidimo ir dėl šio padalinio biudžeto, taip pat stebint, kaip bendrovės administracija reaguoja į šio padalinio išvadas ir rekomendacijas. Jei bendrovėje nėra vidaus audito funkcijos, komitetas poreikį turėti šią funkciją turėtų įvertinti bent kartą per metus;

4) teikti kolegialiam organui rekomendacijas, susijusias su išorės audito įmonės parinkimu, skyrimu, pakartotiniu skyrimu ir atleidimu (tai atlieka bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas) bei sutarties su audito įmone sąlygomis. Komitetas turėtų ištirti situacijas, dėl kurių audito įmonei ar auditoriui atsiranda pagrindas atsistatydinti, ir pateikti rekomendacijas dėl tokiu atveju būtinų veiksmų;

5) stebėti išorės audito įmonės nepriklausomumą ir objektyvumą, ypač svarbu patikrinti, ar audito įmonė atsižvelgia į reikalavimus, susijusius su audito partnerių rotacija, taip pat būtina patikrinti atlyginimo, kurį bendrovė moka audito įmonei, dydį ir panašius dalykus. Siekiant užkirsti kelią esminiams interesų konfliktams, komitetas, remdamasis *inter alia* išorės audito įmonės skelbiamais duomenimis apie visus atlyginimus, kuriuos audito įmonei bei jos tinklui moka bendrovė ir jos grupė, turėtų nuolat prižiūrėti ne audito paslaugų pobūdį ir mastą. Komitetas, vadovaudamasis 2002 m. gegužės 16 d. Komisijos rekomendacijoje 2002/590/EB įtvirtintais principais ir gairėmis, turėtų nustatyti ir taikyti formalią politiką, apibrėžiančią ne audito paslaugų rūšis, kurių pirkimas iš audito įmonės yra: a) neleidžiamas; b) leidžiamas komitetui išnagrinėjus ir c) leidžiamas be kreipimosi į komitetą;

6) tikrinti išorės audito proceso veiksmingumą ir administracijos reakciją į rekomendacijas, kurias audito įmonė pateikia laiške vadovybei.

4.14.2. Visi komiteto nariai turėtų būti aprūpinti išsamia informacija, susijusia su specifiniais bendrovės apskaitos, finansiniais ir veiklos ypatumais. Bendrovės administracija turėtų informuoti audito komitetą apie svarbių ir neįprastų sandorių apskaitos būdus, kai apskaita gali būti vykdoma skirtingais būdais. Šiuo atveju ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas bendrovės veiklai ofšoriniuose centruose ir (ar) per specialios paskirties įmones (organizacijas) vykdomai veiklai bei tokios veiklos pateisinimui.

4.14.3. Audito komitetas turėtų nuspręsti, ar jo posėdžiuose turi dalyvauti (jei taip, tai kada) kolegialaus valdymo organo pirmininkas, bendrovės vadovas, vyriausiasis finansininkas (arba viršesni darbuotojai, atsakingi už finansus bei apskaitą), vidaus auditorius ir išorės auditorius. Komitetas turėtų turėti galimybę prireikus susitikti su atitinkamais asmenimis, nedalyvaujant vykdomiesiems direktoriams ir valdymo organų nariams.

4.14.4. Vidaus ir išorės auditoriams turėtų būti užtikrinti ne tik veiksmingi darbiniai santykiai su administracija, bet ir neribotos galimybės susisiekti su kolegialiu organu. Šiuo tikslu audito komitetas turėtų veikti kaip pagrindinė instancija ryšiams su vidaus ir išorės auditoriais palaikyti.

4.14.5. Audito komitetas turėtų būti informuotas apie vidaus auditorių darbo programą ir gauti vidaus audito ataskaitas arba periodinę santrauką. Audito komitetas taip pat turėtų būti informuotas apie išorės auditorių darbo programą ir turėtų iš audito įmonės gauti ataskaitą, kurioje būtų aprašomi visi ryšiai tarp nepriklausomos audito įmonės ir bendrovės bei jos grupės. Komitetas turėtų laiku gauti informaciją apie visus su bendrovės auditu susijusius klausimus.

4.14.6. Audito komitetas turėtų tikrinti, ar bendrovė laikosi galiojančių nuostatų, reglamentuojančių darbuotojų galimybę pateikti skundą arba anonimiškai pranešti apie įtarimus, kad bendrovėje daromi svarbūs pažeidimai (dažniausiai pranešama nepriklausomam kolegialaus organo nariui), ir turėtų užtikrinti, kad būtų nustatyta tvarka proporcingam ir nepriklausomam tokių klausimų tyrimui ir atitinkamiems tolesniems veiksams.

4.14.7. Audito komitetas turėtų teikti kolegialiam organui savo veiklos ataskaitas bent kartą per šešis mėnesius, tuo metu, kai tvirtinamos metinės ir pusės metų ataskaitos.

➔ Komentuojame straipsnyje numatyta, kokios pagrindinės funkcijos turėtų būti priskirtos Audito komitetui, tačiau kiekvieno Audito komiteto įgaliojimus turėtų nustatyti pats kolegialus organas. Audito komiteto pagrindinė funkcija yra stebėti bendrovės teikiamos finansinės informacijos vien-

tisumą, peržiūrėti vidaus kontrolės ir rizikos valdymo sistemas, užtikrinti vidaus audito funkcijų veiksmingumą. Kaip ir kiekvieno kito komiteto, taip ir Audito komiteto įgaliojimai, apibrėžiantys jo vaidmenį, turėtų būti paskelbti bent kartą per metus, kaip dalis informacijos, kurią bendrovė kasmet skelbia apie savo valdymo struktūrą. Bendrovės taip pat kasmet savo metiniame pranešime turėtų skelbti Audito komiteto pranešimus apie jų sudėtį, posėdžių skaičių per praėjusius metus, taip pat pagrindinės savo veiklos kryptis. Be to reikalaujama, kad Audito komitetas papildomai patvirtintų, kad jį tenkina audito proceso nepriklausomumas, ir trumpai aprašytų veiksmus, kurių buvo imtasi tam, kad priėti tokios išvados. Tais atvejais, kai bendrovėje tvirtinamos metinės ir pusės metų ataskaitos, Audito komitetas kolegialiam organui turi pateikti savo veiklos ataskaitas bent kartą per šešis mėnesius.

4.15. Kiekvienais metais kolegialus organas turėtų atlikti savo veiklos įvertinimą. Jis turėtų apimti kolegialaus organo struktūros, darbo organizavimo ir gebėjimo veikti kaip grupė vertinimą, taip pat kiekvieno kolegialaus organo nario ir komiteto kompetencijos ir darbo efektyvumo vertinimą bei vertinimą, ar kolegialus organas pasiekė nustatytų veiklos tikslų. Kolegialus organas turėtų bent kartą per metus paskelbti (kaip dalį informacijos, kurią bendrovė kasmet skelbia apie savo valdymo struktūras ir praktiką) atitinkamą informaciją apie savo vidinę organizaciją ir veiklos procedūras, taip pat nurodyti, kokius esminius pokyčius nulėmė kolegialaus organo atliktas savo veiklos įvertinimas.

➔ Komentuojamoje dalyje nustatyta, kad kiekvienais metais kolegialus organas turėtų atlikti savo veiklos įvertinimą. Įvertinimas turi apimti šioje dalyje nurodytą informaciją. Be to, kaip dalį informacijos, kurią bendrovė kasmet skelbia apie savo valdymo struktūrą, kolegialus organas bent kartą per metus turi paskelbti atitinkamą informaciją apie savo vidinę organizaciją bei veiklos procedūras, taip pat nurodyti, kokius esminius pokyčius nulėmė kolegialaus organo atliktas veiklos įvertinimas.

V principas: Bendrovės kolegialių organų darbo tvarka

Bendrovėje nustatyta kolegialių priežiūros ir valdymo organų darbo tvarka turėtų užtikrinti efektyvų šių organų darbą ir sprendimų priėmimą, skatinti aktyvų bendrovės organų bendradarbiavimą.

- Komentuojamas Kodekso principas įtvirtina detalesnę bendrovės kolegialių organų darbo tvarką nei įstatymas. Visais atvejais svarbu, kad patvirtinta bendrovės organų darbo tvarka užtikrintų šiame principo įtvirtintų tikslų įgyvendinimą – efektyvų bendrovės organų darbą, efektyvų sprendimų priėmimą ir aktyvų bendrovės organų bendradarbiavimą. Taip pat reikalaujama, kad kolegialaus organo darbo tvarka atitiktų protingumo kriterijus t.y. turi būti atsižvelgiama į bendrovės kolegialaus organo narių skaičių, sudėtį, narių užimtumą, priimamų sprendimų operatyvumo svarbą bendrovei, į tai, ar visi nariai gyvena toje pačioje vietoje ir pan.

5.1. Bendrovės kolegialiems priežiūros ir valdymo organams (šiuo principo sąvoka *kolegialūs organai* apima tiek kolegialius priežiūros, tiek valdymo organus) vadovauja šių organų pirmininkai. Kolegialaus organo pirmininkas yra atsakingas už kolegialaus organo posėdžių tinkamą sušaukimą. Pirmininkas turėtų užtikrinti tinkamą visų kolegialaus organo narių informavimą apie šaukiamą posėdį ir posėdžio darbotvarkę. Jis taip pat turėtų užtikrinti tinkamą vadovavimą kolegialaus organo posėdžiams bei tvarką ir darbingą atmosferą posėdžio metu.

- 1) Tiek bendrus valdymo principus įtvirtinantis Civilinis kodeksas, tiek konkrečiai bendrovių veiklai reguliuoti skirtas Akcinių bendrovių įstatymas, tiek ir komentuojamas Kodekso principas nustato, kad bendrovės kolegialiems priežiūros ir valdymo organams vadovauja pirmininkas.
- 2) Viena pagrindinių ir svarbiausių pirmininko pareigų yra tinkamai organizuoti kolegialaus organo darbą. Pirmininkas taip pat yra atsakingas už kolegialaus organo tinkamą vadovavimą. Paprastai (tik išskyrus darbo reglamente nustatytus atvejus) pirmininkas pirmininkauja kolegialaus organo posėdžiams. Tačiau tam, kad pirmininkas galėtų gerai atlikti jam pavestas funkcijas, turi būti sudarytos tinkamos sąlygos, pavyzdžiui, pirmininkui turi būti suteikta teisė reikalauti, kad bendrovės vadovas pateiktų jam visą informaciją apie bendrovės ūkinę ir finansinę veiklą, reikalingą kolegialaus organo darbo organizavimui ir sprendimų priėmimui, ir pan. Taip pat svarbi pirmininko pareiga tinkamai šaukti kolegialaus organo posėdžius ir užtikrinti visų kolegialaus organo narių informavimą apie posėdį ir jo darbotvarkę.

5.2. Bendrovės kolegialių organų posėdžius rekomenduojama rengti atitinkamu periodiškumu, pagal iš anksto patvirtintą grafiką. Kiekviena bendrovė pati sprendžia, koku periodiškumu šaukti kolegialių orga-

nų posėdžius, tačiau rekomenduojama juos rengti tokiu periodiškumu, kad būtų užtikrintas nepertraukiamas esminių bendrovės valdymo klausimų sprendimas. Bendrovės stebėtojų tarybos posėdžiai turėtų būti šaukiami bent kartą per metų ketvirtį, o bendrovės valdybos posėdžiai – bent kartą per mėnesį.¹¹

➤ Akcinių bendrovių įstatymas nenumato kas kokį laiko tarpą stebėtojų tarybos ir valdybos posėdžiai turi būti šaukiami. Jeigu bendrovėje yra patvirtintas kolegialaus priežiūros ar valdymo organo darbo reglamentas, tai tiek stebėtojų tarybos, tiek bendrovės valdybos darbo reglamentuose turi būti nustatytas protingas posėdžių grafikas, įvertinant visas svarbias aplinkybes, tokias kaip, kolegialaus organo funkcijų tinkamą įgyvendinimą, kolegialaus organo narių užimtumą, galimybę nariams aktyviai dalyvauti posėdžiuose ir pan.

5.3. Kolegialaus organo nariai apie šaukiamą posėdį turėtų būti informuojami iš anksto, kad turėtų pakankamai laiko tinkamai pasirengti posėdyje nagrinėjamų klausimų svarstymui ir galėtų vykti naudinga diskusija, po kurios būtų priimami tinkami sprendimai. Kartu su pranešimu apie šaukiamą posėdį kolegialaus organo nariams turėtų būti pateikta visa reikalinga, su posėdžio darbotvarke susijusi medžiaga. Darbotvarkė posėdžio metu neturėtų būti keičiama ar papildoma, išskyrus atvejus, kai posėdyje dalyvauja visi kolegialaus organo nariai arba kai neatidėliotinai reikia spręsti svarbius bendrovei klausimus.

➤ 1) Jeigu yra galimybė, bendrovės kolegialaus organo nariams kartu su pranešimu apie posėdį turi būti pateikta visa, su darbotvarkės klausimais susijusi, informacija arba turi būti nurodoma, kur su tokia informacija kolegialaus organo narys gali susipažinti. Be to, kolegialaus organo nariai turi teisę per kolegialaus organo darbo reglamente nustatytą terminą, pateikti pasiūlymus dėl papildomų klausimų įtraukimo į darbotvarkę (pasiūlyme turi būti apibūdinamas siūlomas klausimas ir pateikiamas sprendimo projektas). Kolegialaus organo pirmininkas tokius papildomus darbotvarkės klausimus privalo įtraukti į darbotvarkę.

➤ 2) Posėdžio metu darbotvarkė negali būti keičiama ar pildoma. Komentuojamas principas nustato dvi minėtos taisyklės išimtis. Posėdžio metu darbotvarkė gali būti keičiama ar pildoma jeigu posėdyje dalyvauja visi kolegialaus organo nariai arba jeigu reikia neatidėliotinai spręsti bendrovei svarbius klausimus.

5.4. Siekiant koordinuoti bendrovės kolegialių organų darbą bei užtikrinti efektyvų sprendimų priėmimo procesą, bendrovės kolegialių priežiūros ir valdymo organų pirmininkai turėtų tarpusavyje derinti šaukiamų posėdžių datas, jų darbotvarkes, glaudžiai bendradarbiauti sprenddami kitus su bendrovės valdymu susijusius klausimus. Bendrovės stebėtojų tarybos posėdžiai turėtų būti atviri bendrovės valdybos nariams, ypač tais atvejais, kai posėdyje svarstomi klausimai, susiję su valdybos narių atšaukimu, atsakomybe, atlyginimo nustatymu.

➤ Akcinių bendrovių įstatymas taip pat nustato, jog bendrovės valdyba į kiekvieną savo posėdį turi pakviesti bendrovės vadovą, jeigu jis nėra valdybos narys, ir sudaryti jam galimybes susipažinti su informacija darbotvarkės klausimais. Savo ruožtu, bendrovės vadovas turi tam tikras pareigas bendrovės kolegialiems organams. Pavyzdžiui, pateikti stebėtojų tarybai įvertinti bendrovės metinę finansinę atskaitomybę, pelno paskirstymo projektą, bendrovės metinį pranešimą bei kitus jos reikalaujamus su bendrovės veikla susijusius dokumentus. Stebėtojų taryba turi teisę teikti bendrovės vadovui pasiūlymus atšaukti jo priimtus sprendimus, prieštaraujančius įstatymams, bendrovės įstatams ar visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimams. Stebėtojų taryba taip pat turi teisę reikalauti, kad bendrovės vadovas pateiktų jai su bendrovės veikla susijusius dokumentus.

¹¹ Rekomendacijoje įtvirtintas bendrovės kolegialių organų posėdžių periodiškumas taikytinas tais atvejais, kai bendrovėje sudaromi abu papildomi kolegialūs organai – stebėtojų taryba ir valdyba. Kai bendrovėje sudaromas tik vienas papildomas kolegialus organas, jo posėdžių periodiškumas gali būti toks, koks nustatytas stebėtojų tarybai, t.y. bent kartą per metų ketvirtį.

VI principas: Nešališkas akcininkų traktavimas ir akcininkų teisės

Bendrovės valdymo sistema turėtų užtikrinti nešališką visų akcininkų, įskaitant smulkiuosius bei užsieniečius, traktavimą. Bendrovės valdymo sistema turėtų apsaugoti akcininkų teises.

- Visos akcijos vienodomis aplinkybėmis suteikia visiems akcininkams vienodas teises. Pavyzdžiui, tai, kad kiekvienas akcininkas nepriklausomai nuo nuosavybės teise turimų akcijų skaičiaus turi teisę kreiptis į teismą dėl bendrovės organų priimtų sprendimų nuginkčijimo ar reikalauti nuostolių atlyginimo; bendrovės vardu pareikalauti, kad bendrovės organų nariai atlygintų nuostolius; ginčyti valdymo organų sudarytus sandorius, kurie prieštarauja bendrovės veiklos tikslams ir kt.

6.1. Rekomenduojama, kad bendrovės kapitalą sudarytų tik tokios akcijos, kurios jų turėtojams suteikia vienodas balsavimo, nuosavybės, dividendų ir kitas teises.

- 1) Nešališkas akcininkų traktavimas reiškia, kad visiems akcininkams turi būti suteiktos vienodos teisės, nepriklausomai nuo jo turimo nuosavybės teise akcijų skaičiaus ir nepriklausomai nuo to, ar akcininkas yra Lietuvos Respublikos, ar užsienio valstybės fizinis ar juridinis asmuo. Tačiau tam tikrais įstatymų numatytais atvejais, esant nevienodoms aplinkybėms, akcininkai gali naudotis skirtingomis teisėmis.
- 2) Pavyzdžiui, Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtintas principas „viena akcija, vienas balsas“ reiškia, kad jokie balsavimo teisės apribojimai neleidžiami. Tačiau įstatyme taip pat nustatyta, kad bendrovė gali išleisti privilegijuotas akcijas, kurios nesuteikia jų savininkams balsavimo teisės. Kodekse rekomenduojama bendrovėms išleisti tik tokias akcijas, kurių savininkai turėtų teisę dalyvauti bendrovės valdyme ir balsuoti akcininkų susirinkime.

6.2. Rekomenduojama sudaryti investuotojams sąlygas iš anksto, t.y. prieš perkant akcijas, susipažinti su išleidžiamų naujų ar jau išleistų akcijų suteikiamomis teisėmis.

- Bendrovių valdymo sistema išskirtinai svarbi investuotojams, savo lėšas investuojantiems rinkoje. Investuotojams dar prieš priimant sprendimą įsigyti tam tikros bendrovės akcijas yra svarbu susipažinti, kokios teisės suteikiamos tos bendrovės akcininkams. Suteikiama informacija turėtų būti tokio išsamumo, kad būtų galima daryti pagrįstas išvadas apie bendrovės akcininkams suteikiamas teises ir taip padėti investuotojui apsispręsti įsigyti ar ne konkrečios bendrovės akcijų.

6.3. Bendrovei ir jos akcininkams svarbūs sandoriai, tokie kaip bendrovės turto perleidimas, investavimas, įkeitimas ar kitoks apsunkinimas, turėtų gauti visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimą¹². Visiems akcininkams turėtų būti sudarytos vienodos galimybės susipažinti ir dalyvauti priimant bendrovei svarbius sprendimus, įskaitant paminėtų sandorių tvirtinimą.

➤ Iki 2004 m. sausio 1 d. galiojęs Akcinių bendrovių įstatymas numatė visuotinio akcininkų susirinkimo kompetenciją priimti sprendimus dėl bendrovės ilgalaikio turto, kurio balansinė vertė didesnė kaip 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo, investavimo, perleidimo, nuomos, įkeitimo, įsigijimo ir pan. Nuo 2004 m. sausio 1 d. įsigaliojusi Akcinių bendrovių įstatymo redakcija kompetenciją priimti aukščiau minėtus sprendimus suteikė bendrovės valdybai. Tačiau Akcinių bendrovių įstatymo 34 straipsnio 5 dalis nustato, kad bendrovės įstatuose gali būti numatyta, jog valdyba, prieš priimdama minėtus sprendimus, turi gauti visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimą. Taigi, bendrovės įstatuose nustačius tokią normą, bus užtikrintas tiek komentuojamo principo, tiek Akcinių bendrovių įstatymo nuostatų įgyvendinimas. Praktikoje, siekiant neapsukinti bendrovės veiklos ir išvengti nepagrįstai dažno sandorių svarstymo susirinkimuose, rekomenduojama akcininkams tvirtinant bendrovės įstatus nusistatyti svarbių sandorių kriterijus, pagal kuriuos būtų atrenkami sandoriai, reikalingi pritarimo ar ne. Kriterijai gali būti nustatyti tiek vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymo nuostatomis, tiek nukrypstant nuo jų, tačiau atsižvelgiant į bendrovės veiklos specifiką ir siekį užtikrinti nepertraukiamą ir efektyvią bendrovės veiklą.

6.4. Visuotinių akcininkų susirinkimų sušaukimo ir vedimo procedūros turėtų sudaryti akcininkams lygias galimybes dalyvauti susirinkime ir neturėtų pažeisti akcininkų teisių bei interesų. Pasirinkta visuotinio akcininkų susirinkimo vieta, data ir laikas neturėtų užkirsti kelio aktyviam akcininkų dalyvavimui susirinkime. Visiems bendrovės akcininkams dar iki visuotinio akcininkų susirinkimo turėtų būti suteikta galimybė užduoti bendrovės priežiūros ir valdymo organų nariams klausimus, susijusius su visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarke, ir gauti atsakymus į juos.

➤ 1) Teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime yra viena svarbiausių akcininko neturtinių teisių, todėl visuotinio akcininkų susirinkimo tinkama sušaukimo tvarka turi užtikrinti galimybę visiems akcininkams įgyvendinti teisę dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime.

➤ 2) Akcinių bendrovių įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 7 punktą nustato, kad bendrovės įstatuose turi būti nurodyta visuotinio akcininkų susirinkimo šaukimo tvarka. Tačiau įstatymo 4 straipsnio 5 dalis numato, kad visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarkos įstatuose nurodyta nebūtina, jeigu tvarka nesiskiria nuo nustatytosios įstatyme (ten kur leidžiamas nukrypimas) ir apie tai nurodoma pačiuose įstatuose. Nustatant pranešimo tvarką turi būti atsižvelgta į bendrovės akcininkų skaičių, jų galimybę operatyviai gauti informaciją, galimas bendrovės išlaidas, būtinas pranešant akcininkams apie šaukiamą susirinkimą vienu ar kitu būdu, bei kitas reikšmingas aplinkybes. Bendrovės įstatuose nustatyta sušaukimo ir pranešimo tvarka turi būti racionali ir sudaryti visiems akcininkams nevaržomai, operatyviai ir be neprotingų papildomų pastangų gauti informaciją apie šaukiamą susirinkimą.

¹² Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (Žin., 2003, Nr. 123-5574) nebepriskiria visuotinio akcininkų susirinkimo kompetencijai sprendimų dėl ilgalaikio turto, kurio balansinė vertė didesnė kaip 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo, investavimo, perleidimo, nuomos, įkeitimo, įsigijimo ir pan. priėmimo. Tačiau svarbūs, esminiai bendrovės veiklai sandoriai turėtų būti apsvartomi visuotiniame akcininkų susirinkime ir gauti jo pritarimą. To nedraudžia ir Akcinių bendrovių įstatymas. Tačiau siekiant neapsunkinti bendrovės veiklos ir išvengti nepagrįstai dažno sandorių svarstymo susirinkime, bendrovės gali pačios nusistatyti svarbių sandorių kriterijus, pagal kuriuos būtų atrenkami sandoriai, reikalingi susirinkimo pritarimo. Nustatydamos svarbių sandorių kriterijus, bendrovės gali vadovautis Akcinių bendrovių įstatymo 34 straipsnio 4 dalies 3, 4, 5 ir 6 punktuose nustatytais kriterijais arba nukrypti nuo jų, atsižvelgdamos į savo veiklos specifiką ir siekį užtikrinti nepertraukiamą ir efektyvią bendrovės veiklą.

- 3) Imperatyvių normų, reglamentuojančių susirinkimo sušaukimą ir jo vedimą, pažeidimas yra pagrindas pripažinti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą negaliojančiu, jei šis pažeidimas pažeidė akcininko ar jų grupės interesus ar viešą interesą, sukėlė neigiamų padarinių akcininkų ar viešajam interesui ir pažeidimo padarinių negalima pašalinti niekaip kitaip, kaip tik pripažįstant sprendimą negaliojančiu.

6.5. Rekomenduojama visuotiniam akcininkų susirinkimui parengtus dokumentus, įskaitant susirinkimo sprendimų projektus, iš anksto paskelbti viešai prieinamai bendrovės interneto tinklalapyje.¹³ Visuotinio akcininkų susirinkimo protokolą po jo pasirašymo ir (ar) priimtus sprendimus taip pat rekomenduojama paskelbti viešai prieinamai bendrovės interneto tinklalapyje. Siekiant užtikrinti užsieniečių teisę susipažinti su informacija, esant galimybei, šioje rekomendacijoje paminėti dokumentai turėtų būti skelbiami ir anglų kalba ir (ar) kitomis užsienio kalbomis. Bendrovės interneto tinklalapyje viešai prieinamai gali būti skelbiama ne visa dokumentų apimtis, jei jų viešas paskelbimas galėtų pakenkti bendrovei arba būtų atskleistos bendrovės komercinės paslaptys.

- 1) Siekiant glaudesnio ir efektyvesnio akcininkų ir kitų bendrovės organų bendradarbiavimo priimant sprendimus, komentuojamas principas rekomenduoja visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų projektus, susirinkimų protokolus skelbti bendrovės interneto tinklalapyje. Tačiau praktikoje šio principo įgyvendinimas gali būti naudojamas tik kaip papildoma priemonė akcininkams informuoti apie priimtus dokumentų projektus. Vadovaujantis bendra Akcinių bendrovių įstatyme nustatyta tvarka, akcininkai raštu ar viešai informuojami apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą, o ne vėliau kaip likus 10 dienų iki susirinkimo, akcininkams turi būti sudaryta galimybė susipažinti su sprendimų projektais.
- 2) Tais atvejais, kai bendrovės vienas ar daugiau akcininkų yra užsieniečiai, bendrovė turėtų sudaryti galimybę jiems susipažinti su informacija užsienio kalba. Svarbu atkreipti dėmesį, kad nuo 2007 m. sausio 1 d. įsigalioję Akcinių bendrovių įstatymo 12 straipsnio 8 dalies pakeitimai nustato, kad bendrovė juridinių asmenų registro tvarkytojui gali savanoriškai teikti bendrovės įstatų ir kitų įstatymų numatytų dokumentų, taip pat juridinių asmenų registro duomenų vertimus į vieną ar kelias oficialias Europos Sąjungos valstybių narių kalbas. Pateikti vertimai turi būti viešai skelbiami juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka. Jeigu juridinių asmenų registro tvarkytojui pateikti bendrovės duomenys ir dokumentai neatitinka jų vertimų, turėdama santykių su trečiaisiais asmenimis, bendrovė negali remtis šiais vertimais, tačiau tretieji asmenys gali jais remtis, išskyrus atvejus, kai bendrovė įrodo, kad tretieji asmenys yra susipažinę su juridinių asmenų registru pateiktais bendrovės duomenimis ir dokumentais, kurių vertimais jie remiasi.

6.6. Akcininkams turėtų būti sudarytos galimybės balsuoti akcininkų susirinkime asmeniškai jame dalyvaujant arba nedalyvaujant. Akcininkams neturėtų būti daroma jokių kliūčių balsuoti iš anksto raštu, užpildant bendrąjį balsavimo biuletenį.

- 1) Kodekse rekomenduojama akcininkų balsavimo teisės nevaržyti ir sudaryti galimybes šia teisę įgyvendinti ne tik asmeniškai, bet ir per atstovą. Norint teisę balsuoti įgyvendinti per atstovą, svarbu užtikrinti, kad pastarasis turėtų tinkamą įgaliojimą arba su juo būtų sudaryta balsavimo teisės perleidimo sutartis. Akcininko fizinio asmens įgaliojimas turi būti patvirtintas notarine tvarka, o akcininko juridinio asmens – jo vadovo parašu ir antspaudu, jeigu juridinis asmuo antspaudą

¹³ Išankstinis minėtų dokumentų skelbimas bendrovės interneto tinklalapyje turėtų būti vykdomas atsižvelgiant į Akcinių bendrovių įstatymo (Žin., 2003, Nr. 123-5574) 26 straipsnio 7 dalyje nurodytą 10 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo terminą.

privalo turėti. Tam, kad balsavimo teisės perleidimo sutartis galėtų, ji turi būti tinkamai atskleista, t.y. apie ją turi būti pranešta bendrovei.

- ➔ 2) Bendrovė negali daryti jokių kliūčių akcininkams balsuoti užpildant bendrąjį balsavimo biuletėnį. Akcinių bendrovių įstatymo 30 straipsnis nustato, kad jeigu balsavimo teisę turintys akcininkai raštu pareikalauja, bendrovė turi parengti ir ne vėliau kaip likus 10 dienų iki visuotinio akcinių susirinkimo išsiųsti bendruosius balsavimo biuletenius to pareikalavusiems akcininkams registruotu laišku ar įteikti juos asmeniškai pasirašytinai.

6.7. Siekiant padidinti akcinių galimybes dalyvauti akcinių susirinkimuose, bendrovėms rekomenduojama balsavimo procese plačiau taikyti modernias technologijas ir tokiu būdu sudaryti akcininkams galimybę balsuoti akcinių susirinkimuose naudojantis telekomunikacijų galiniais įrenginiais. Tokiais atvejais turi būti užtikrintas telekomunikacijų įrenginių saugumas, teksto apsauga, galimybė identifikuoti balsuojančio asmens parašą. Be to, bendrovės galėtų sudaryti sąlygas akcininkams, ypač užsieniečiams, akcinių susirinkimus stebėti pasinaudojant modernių technologijų priemonėmis.

VII principas: Interesų konfliktų vengimas ir atskleidimas

Bendrovės valdymo sistema turėtų skatinti bendrovės organų narius vengti interesų konfliktų bei užtikrinti skaidrų ir efektyvų bendrovės organų narių interesų konfliktų atskleidimo mechanizmą.

- 1) Interesų konflikto vengimo principas – tai įstatymuose įtvirtinta bendrovės valdymo organų narių pareiga būti lojaliems ir veikti išimtinai bendrovės ir jos akcininkų naudai. Sąvoka „interesų konfliktas“ apima situacijas, kai asmeniniai bendrovės organo nario interesai kertasi su jo įsipareigojimais, susijusiais su bendrovėje užimamomis pareigomis bei lojalumu bendrovei. Asmeniniais interesais šio principo prasme laikytinas ir konkretaus bendrovės organo nario sutuoktinio ar artimųjų giminaičių interesų tenkinimas.
- 2) Nors Kodekso preambulėje nustatyta, jog bendrovė gali pranešti, kad ji nesilaikys ir nesivadovaus konkrečiomis Kodekso nuostatomis, šiuo atveju komentuojamas principas atitinka Civilinio kodekso 2.87 straipsnyje įtvirtintas normas, reglamentuojančias juridinio asmens organo narių pareigas. Todėl net ir nesilaikant šių Kodekso rekomendacijų, pareiga vengti interesų konflikto ir jį atskleisti bus taikoma pagal Civilinio kodekso normas.

7.1. Bendrovės priežiūros ir valdymo organo narys turėtų vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti bendrovės interesams. Jeigu tokia situacija vis dėlto atsirado, bendrovės priežiūros ar valdymo organo narys turėtų per protingą terminą pranešti kitiems to paties organo nariams arba jį išrinkusiam bendrovės organui, arba bendrovės akcininkams apie tokią interesų prieštaravimo situaciją, nurodyti interesų pobūdį ir, jeigu įmanoma, vertę.

- Pareiga vengti interesų konflikto visų pirma reiškia, kad bendrovės priežiūros ir valdymo organų narys privalo elgtis taip, kad toks konfliktas neatsirastų. Jeigu interesų konfliktas kyla, tai bendrovės priežiūros ar valdymo organo narys privalo nedelsdamas pranešti apie tokio konflikto atsiradimą. Kaip komentuojamame principo nurodyta, pranešti galima arba to paties organo nariams, arba jį išrinkusiam bendrovės organui, arba bendrovės akcininkams. Tačiau visais atvejais reikalaujama, kad pranešimas būtų pateiktas ilgai nedelsiant, per protingumo kriterijus atitinkantį laikotarpį. Informuojant privalu nurodyti interesų pobūdį ir, jeigu įmanoma, vertę. Konkretus pranešimo būdas ir terminai gali būti nustatyti bendrovės įstatuose. Nesąžiningas bendrovės organo narys, pasinaudojęs interesų konfliktu ir tuo padaręs nuostolių bendrovei, privalo juos atlyginti visiškai, išskyrus tuos atvejus, jei bendrovės steigimo dokumentai ar sutartis numato kitaip.

7.2. Bendrovės priežiūros ir valdymo organo narys negali painioti bendrovės turto, kurio naudojimas specialiai su juo nėra aptartas, su savo turtu arba naudoti jį arba informaciją, kurią jis gauna būdamas bendrovės organo nariu, asmeninei naudai ar trečiojo asmens naudai gauti be bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo ar jo įgalioto kito bendrovės organo sutikimo.

- 1) Šis draudimas apima visą bendrovės turtą, kurio naudojimas specialiai neaptartas su bendrovės priežiūros ar valdymo organo nariu. Ši pareiga taikoma ne tik turtui, bet ir informacijai, t.y. bendrovės organo narys negali atskleisti informacijos, kurią jis gauna būdamas bendrovės organo nariu, kitiems asmenims

arba pats ja pasinaudoti ir gauti naudos. Taigi, bendrovės organo narys neturi atskleisti ne tik konfidencialios informacijos, bet ir tokios informacijos, kuri gali pakenkti bendrovei ar suteikti tą informaciją gavusiam kitam asmeniui pranašumą bendrovės atžvilgiu. Vienas iš tokios pareigos pažeidimo pavyzdžių gali būti situacija, kai turima informacija pasinaudojama siekiant asmeninės naudos. Pavyzdžiui, bendrovės valdymo organo narys nesąžiningai pasinaudoja jam žinoma konfidencialia informacija apie vadovaujamą bendrovę, pateikdamas ją susijusiems asmenims ar siūlydamas bendrovės darbuotojams pereiti į konkuruojančią bendrovę, kuri priklauso su tuo valdymo organo nariu susijusiems asmenims.

- ➔ 2) Tokie veiksmai galimi tik visuotinio akcininkų susirinkimo sutikimu arba jo įgalioto kito bendrovės organo sutikimu, pavyzdžiui, ši teisė gali būti perleista priežiūros organui, t.y. stebėtojų tarybai.

7.3. Bendrovės priežiūros ir valdymo organo narys gali sudaryti sandorį su bendrove, kurios organo narys jis yra. Apie tokį sandorį (išskyrus mažareikšmius dėl nedidelės jų vertės arba sudarytus vykdamą įprastinę bendrovės veiklą bei standartinėmis sąlygomis) jis privalo nedelsdamas raštu arba žodžiu, įrašant tai į posėdžio protokolą, pranešti kitiems to paties organo nariams arba jį išrinkusiam bendrovės organui, arba bendrovės akcininkams. Šioje rekomendacijoje įvardytų sandorių sudarymui taip pat taikoma 4.5 rekomendacija.

- ➔ 1) Valdybos ar priežiūros organo narys gali sudaryti sandorį su bendrove, kurios organo nariu jis yra. Kadangi tokiu atveju gali kilti interesų konfliktas, apie tokį sandorį jis privalo nedelsdamas pranešti kitiems bendrovės organams ar bendrovės akcininkams šioje rekomendacijoje numatyta tvarka. Bendrovės priežiūros ir valdymo organo narys apie sandorį su bendrove turi pranešti: 1) nedelsiant; 2) raštu ar žodžiu; 3) kitiems to paties organo nariams, jį išrinkusiam organui arba bendrovės akcininkams.
- ➔ 2) Praktikoje pripažįstama, kad interesų konfliktas neatsiranda, jeigu bendrovės organo narys yra kitos bendrovės dalyvis, kuris nekontroliuoja bendrovės. Bendrovės organo narys turi vengti ne tik situacijos, kai jo interesai prieštarauja bendrovės interesams, bet ir tokios situacijos, kai interesai gali prieštarauti kito asmens interesams. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2005 m. balandžio 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr.3K-3-230 nurodė, kad interesų konfliktas atsirastų tada, jei pažeidžiant suteiktas teises būtų sudarytas bendrovės interesams prieštaraujantis sandoris.
- ➔ 3) Bendrovės įstatuose gali būti nustatyta kitokia informavimo apie sandorius tvarka nei komentuojamo Kodekso rekomendacija, ar Civilinio kodekso 2.87 straipsnyje nustatyta tvarka. Bendrovės įstatuose gali būti numatyti konkretūs sandoriai, apie kuriuos būtina pateikti informaciją, terminas, per kurį ji turėtų būti pateikta, konkretus organas, kuriam privalu pateikti, ir pan.
- ➔ 4) Kaip rekomendacijoje nurodyta, bendrovės priežiūros ar valdymo organų narių sandorių su bendrove sudarymui taikomas ir 4.5 principas. 4.5 principo rekomendacijoje numatyta, kad sandoriai (išskyrus mažareikšmius dėl nedidelės vertės arba sudarytus standartinėmis sąlygomis vykdamą įprastinę bendrovės veiklą), sudaromi tarp bendrovės ir priežiūros ar valdymo organų narių, ar kitų bendrovės valdymui įtaką darančių ar galinčių daryti fizinių ar juridinių asmenų, būtų tvirtinami kolegialaus organo. Sprendimas dėl tokių sandorių tvirtinimo turėtų būti laikomas priimtu tik tuo atveju, kai už tokį sprendimą balsuoja dauguma nepriklausomų kolegialaus organo narių.

7.4. Bendrovės priežiūros ir valdymo organo narys turėtų susilaikyti nuo balsavimo, kai priimami sprendimai dėl sandorių ar kitokių klausimų, su kuriais jis susijęs asmeniniu ar dalykiniu interesu.

- ➔ Siekiant išvengti galimo interesų konflikto, taip pat siekiant priimti nešališkus ir tik naudingus bendrovei sprendimus, bendrovės priežiūros ir valdymo organo narys turėtų susilaikyti nuo balsavimo tais atvejais, kai priimami sprendimai dėl sandorių, susijusių su jo asmeniniais ar dalykiniais interesais. Šis reikalavimas taikomas sprendžiant ne tik sandorių sudarymo su bendrove klausimus, bet ir svarstant kitus klausimus, su kuriais bendrovės organo narys susijęs asmeniniais ar dalykiniais klausimais.

VIII principas: Bendrovės atlyginimų politika

Bendrovėje nustatyta atlyginimų politikos bei direktorių atlyginimų tvirtinimo, peržiūrėjimo ir paskelbimo tvarka turėtų užkirsti kelią galimiems interesų konfliktams ir piktnaudžiavimui nustatant direktorių atlyginimus, taip pat užtikrinti bendrovės atlyginimų politikos bei direktorių atlyginimų viešumą ir skaidrumą.

8.1. Bendrovė turėtų paskelbti savo atlyginimų politikos ataskaitą (toliau – atlyginimų ataskaita). Ši ataskaita turėtų būti paskelbta kaip bendrovės metinio pranešimo dalis. Atlyginimų ataskaita taip pat turėtų būti skelbiama bendrovės interneto tinklalapyje.

➤ Kodekso VIII principo rekomendacijų tekstas yra perkeltas iš 2004 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos rekomendacijos 2004/913/EB dėl atitinkamos bendrovių, kurių vertybiniai popieriai yra įtraukti į biržos sąrašus, direktorių atlyginimų nustatymo tvarkos. Pagrindinis tikslas, kurio siekiama šia Rekomendacija bei šiuo Kodekso principu, yra sudaryti bendrovės akcininkams galimybę visapusiškai įvertinti santykį tarp bendrovės veiklos rezultatų ir bendrovės direktorių atlyginimų lygio. Atlyginimų forma, struktūra ir dydis sudaro sąlygas pasamdyti ir išsaugoti direktorius, turinčius reikiamą kvalifikaciją vadovauti bendrovei. Be to, atlyginimų nustatymas yra ta sritis, kur bendrovės direktoriams gali kilti interesų konfliktų bei kur turi būti atsižvelgiama į akcininkų interesus. Todėl skaidrumas ir atskaitingumas akcininkams šioje srityje yra ypatingai svarbus.

8.2. Atlyginimų ataskaitoje daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama bendrovės direktorių atlyginimų politikai ateinančiais, o kur tinka – ir tolesniais, finansiniais metais. Joje taip pat turėtų būti apžvelgiama, kaip atlyginimų politika buvo įgyvendinama praėjusiais finansiniais metais. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas esminiems bendrovės atlyginimų politikos pokyčiams, lyginant su praėjusiais finansiniais metais.

8.3. Atlyginimų ataskaitoje turėtų būti pateikta bent ši informacija:

- 1) direktorių atlyginimų kintamų ir nekintamų sudedamųjų dalių santykis ir jo paaiškinimas;
- 2) pakankama informacija apie veiklos rezultatų kriterijus, kuriais grindžiama teisė dalyvauti akcijų pasirinkimo sandoriuose, teisė į akcijas arba kintamas sudedamąsias atlyginimo dalis;
- 3) pakankama informacija apie atlyginimo ir veiklos rezultatų ryšį;
- 4) pagrindiniai metinių premijų sistemos ir bet kurios kitos ne pinigais gaunamos naudos kriterijai ir jų pagrindimas;

5) direktoriams skirtos papildomos pensijos arba ankstyvo išėjimo į pensiją schemos pagrindinių savybių aprašymas; tačiau atlyginimų ataskaitoje neturėtų būti komerciniu požiūriu neskelbtinos informacijos.

8.4. Atlyginimų ataskaitoje taip pat turėtų būti apibendrinama ir paaiškinama bendrovės politika, susijusi su sutarčių, sudaromų su vykdomaisiais direktoriais ir valdymo organų nariais, sąlygomis. Tai turėtų apimti, *inter alia*, informaciją apie sutarčių su vykdomaisiais direktoriais ir valdymo organų nariais trukmę, taikomus pranešimo apie išėjimą iš darbo terminus ir išsamią informaciją apie išeitines ir kitas išmokas, susijusias su sutarčių su vykdomaisiais direktoriais ir valdymo organų nariais nutraukimu pirma laiko.

8.5. Be to, turėtų būti atskleidžiama informacija, susijusi su parengiamuoju ir sprendimų priėmimo procesu, kurio metu nustatoma bendrovės direktorių atlyginimų politika. Informacija turėtų apimti duomenis, jei taikoma, apie atlyginimo komiteto įgaliojimus ir sudėtį, su bendrove nesusijusių konsultantų, kurių paslaugomis naudotasi nustatant atlyginimų politiką, vardus ir pavardes bei metinio visuotinio akcininkų susirinkimo vaidmenį.

8.6. Nemenkinant organų, atsakingų už direktorių atlyginimų nustatymą, vaidmens, atlyginimų politiką arba bet kuris esminis atlyginimų politikos pokytis turėtų būti įtraukiamas į metinio visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę. Atlyginimų ataskaita turėtų būti pateikiama akcininkų balsavimui metiniame visuotiniame akcininkų susirinkime. Balsavimas gali būti privalomojo arba patariamojo pobūdžio.

➡ Pažymėtina, kad norint, jog balsavimas visuotiniame akcininkų susirinkime dėl atlyginimų politikos būtų privalomas, bendrovės įstatai turėtų būti papildyti atitinkama visuotinio akcininkų susirinkimo teise. Balsavimas dėl atlyginimų politikos visuotiniame akcininkų susirinkime nereiškia, kad yra pažeidžiama kompetencija tų organų, kurie pagal bendrovės įstatus ar įstatymą yra atsakingi už atlyginimų direktoriams patvirtinimą, nes jie ir toliau lieka už tai atsakingi.

8.7. Visa atlyginimo suma ir kita nauda, skiriama atskiriems direktoriams atitinkamais finansiniais metais, turėtų būti išsamiai paskelbiama atlyginimų ataskaitoje. Šiame dokumente turėtų būti pateikta bent 8.7.1–8.7.4 punktuose nurodyta informacija apie kiekvieną asmenį, kuris bendrovėje ėjo direktoriaus pareigas bet kuriuo atitinkamų finansinių metų laikotarpiu.

8.7.1. Turėtų būti pateikta tokia su atlyginimais ir (arba) tarnybinėmis pajamomis susijusi informacija:

1) bendra atlyginimo suma, sumokėta arba mokėtina direktoriui už paslaugas, suteiktas praėjusiais finansiniais metais, įskaitant, jei taikoma, dalyvavimo mokesčius, nustatytus metiniame visuotiniame akcininkų susirinkime;

2) atlyginimas ir privilegijos, gautos iš bet kurios įmonės, priklausančios tai pačiai grupei;

3) atlyginimas, mokamas kaip pelno dalis ir (arba) premijos, bei priežastys, dėl kurių tokios premijos ir (arba) pelno dalis buvo paskirtos;

4) jei tai leidžiama pagal įstatymus, kiekvienas esminis papildomas atlyginimas, mokamas direktoriams už specialias paslaugas, kurios nepriklauso įprastinėms direktoriaus funkcijoms;

5) kompensacija, gautina arba sumokėta kiekvienam vykdomajam direktoriui ar valdymo organų nariui, pasitraukusiam iš savo pareigų praėjusiais finansiniais metais;

6) bendra apskaičiuota naudos, kuri laikoma atlyginimu ir suteikiama ne pinigais, vertė, jeigu tokia nauda neturi būti nurodyta pagal 1–5 punktus.

8.7.2. Turėtų būti pateikiama ši informacija, susijusi su akcijomis ir (arba) teisėmis dalyvauti akcijų pasirinkimo sandoriuose, ir (arba) su visomis kitomis darbuotojų skatinimo akcijomis sistemomis:

1) praėjusiais finansiniais metais bendrovės pasiūlytų akcijų pasirinkimo sandorių arba suteiktų akcijų skaičius ir taikymo sąlygos;

2) akcijų pasirinkimo sandorių skaičius, realizuotas per praėjusius finansinius metus, nurodant kiekvieno sandorio akcijų skaičių bei realizavimo kainą, arba dalyvavimo darbuotojų skatinimo akcijomis sistemoje vertė finansinių metų pabaigoje;

3) finansinių metų pabaigoje nerealizuotas akcijų pasirinkimo sandorių skaičius, jų realizavimo kaina, realizavimo data ir pagrindinės teisių įgyvendinimo sąlygos;

4) visi esamų akcijų pasirinkimo sandorių sąlygų pokyčiai ateinančiais finansiniais metais.

8.7.3. Turėtų būti pateikiama ši su papildomų pensijų schemomis susijusi informacija:

1) kai pensijų schema yra apibrėžtų išmokų, pagal ją direktorių sukauptų išmokų pokyčiai atitinkamais finansiniais metais;

2) kai pensijų schema yra apibrėžtų įmokų, išsami informacija apie įmokas, kurias už direktorių sumokėjo arba turėtų sumokėti bendrovė atitinkamais finansiniais metais.

8.7.4. Turėtų būti nurodytos sumos, kurias bendrovė arba bet kuri dukterinė bendrovė ar įmonė, įtraukta į bendrovės konsoliduotą metinę finansinę atskaitomybę, išmokėjo kaip paskolas, išankstines išmokas ir garantijas kiekvienam asmeniui, kuris ėjo direktoriaus pareigas bet kuriuo atitinkamų finansinių metų laikotarpiu, įskaitant nesumokėtas sumas ir palūkanų normą.

➤ 1) Šiuo metu galiojančios Vertybinių popierių komisijos patvirtintos Informacijos apie emitentų veiklą ir jų vertybinius popierius periodinio atskleidimo taisyklės nustato pareigą bendrovėms metų ataskaitoje pateikti informaciją apie per ataskaitinį laikotarpį išmokėtų atlyginimų, tantjemų, kitų išmokų bendras sumas ir vidutinius dydžius, tenkančius vienam stebėtojų tarybos, valdybos, administracijos nariui. Ši informacija turi būti pateikiama pagal atskiras šių asmenų kategorijas, t.y. atskirai stebėtojų tarybai, valdybai ir administracijai. Metų ataskaitoje taip pat privalo būti nurodytos išvardintiems asmenims paskirtos paskolos, suteiktos garantijos ir laidavimai.

➤ 2) Siekiant užtikrinti kiekvieno direktoriaus individualią atskaitomybę akcininkams ir sudaryti galimybę akcininkams įvertinti kiekvieno direktoriaus gaunamą atlyginimą visos bendrovės veiklos rezultatų šviesoje, šiame punkte pateikta rekomendacija siūlo bendrovėms detaliau, nei reikalauja Vertybinių popierių komisijos taisyklės, atskleisti direktorių gaunamą atlyginimą atitinkamais finansiniais metais. Skirtingai nuo Vertybinių popierių komisijos taisyklių, Kodeksas rekomenduoja informaciją atskleisti apie kiekvieną bendrovės direktorių individualiai.

8.8. Schemoms, pagal kurias direktoriams atlyginama akcijomis, akcijų pasirinkimo sandoriais ar kitomis teisėmis įsigyti akcijų arba būti atlyginamam remiantis akcijų kainų pokyčiais, iki jų taikymo pradžios turėtų pritarti akcininkai metiniame visuotiniame akcininkų susirinkime priimdami atitinkamą sprendimą. Pritarimas turėtų būti susijęs su pačia schema ir akcininkai neturėtų spręsti dėl atskiriems direktoriams pagal tą schemą suteikiamos akcijomis pagrįstos naudos. Visiems esminiams schemų sąlygų pakeitimams iki jų taikymo pradžios taip pat turėtų pritarti akcininkai, priimdami sprendimą metiniame visuotiniame akcininkų susirinkime. Tokiais atvejais akcininkai turėtų būti informuoti apie visas siūlomų pakeitimų sąlygas ir gauti paaiškinimą apie siūlomų pakeitimų poveikį.

8.9. Metinio visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimas turėtų būti gaunamas šiais klausimais:

1) atlyginimo direktoriams skyrimas remiantis akcijomis pagrįstomis schemomis, įskaitant akcijų pasirinkimo sandorius;

- 2) maksimalaus akcijų skaičiaus nustatymas ir pagrindinės akcijų suteikimo tvarkos sąlygos;
- 3) laikotarpis, per kurį pasirinkimo sandoriai gali būti realizuoti;
- 4) kiekvieno tolesnio pasirinkimo sandorių realizavimo kainos pokyčio nustatymo sąlygos, jeigu įstatymai tai leidžia;
- 5) visos kitos ilgalaikės direktorių skatinimo schemos, kurios panašiomis sąlygomis nėra siūlomos visiems kitiems bendrovės darbuotojams.

Metiniame visuotiniame akcininkų susirinkime taip pat turėtų būti nustatytas galutinis terminas, per kurį už direktorių atlyginimą atsakingas organas gali paskirti šiame punkte išvardytų tipų kompensacijas atskiriems direktoriams.

8.10. Jeigu leidžia nacionalinė teisė arba bendrovės įstatai, kiekvienam pasirinkimo sandorių su nuolaida modeliui, pagal kurį yra suteikiamos teisės pasirašyti akcijas žemesne nei rinkos kaina, galiojančia tą dieną, kai nustatoma kaina, arba vidutine rinkos kaina, nustatyta per keletą dienų prieš realizavimo kainos nustatymą, taip pat turėtų pritarti akcininkai.

8.11. 8.8 ir 8.9 punktai neturėtų būti taikomi schemoms, kuriose dalyvavimas panašiomis sąlygomis siūlomas bendrovės darbuotojams arba bet kurios dukterinės įmonės darbuotojams, kurie turi teisę dalyvauti schemoje, ir kuri buvo patvirtinta metiniame visuotiniame akcininkų susirinkime.

8.12. Prieš metinį visuotinį akcininkų susirinkimą, kuriame ketinama svarstyti 8.8 punkte nurodytą sprendimą, akcininkams turėtų būti suteikta galimybė susipažinti su sprendimo projektu ir su juo susijusiu informaciniu pranešimu (šie dokumentai turėtų būti paskelbti bendrovės tinklalapyje). Šiame pranešime turėtų būti pateiktas visas akcijomis pagrįsto atlyginimo schemas reglamentuojantis tekstas arba šių schemų pagrindinių sąlygų aprašymas, taip pat schemų dalyvių vardai ir pavardės. Pranešime taip pat turėtų būti nurodytas schemų ir bendros direktorių atlyginimų politikos ryšys. Sprendimo projekte turėtų būti aiški nuoroda į pačią schemą arba pateikta pagrindinių jos sąlygų santrauka. Akcininkams taip pat turėtų būti pateikta informacija apie tai, kaip bendrovė ketina apsirūpinti akcijomis, kurios reikalingos įsipareigojimams pagal skatinimo schemas įgyvendinti: turėtų būti aiškiai nurodyta, ar bendrovė ketina pirkti reikalingas akcijas rinkoje, laikyti jas atsargoje ar išleisti naujų akcijų. Taip pat turėtų būti pateikta schemos išlaidų, kurias patirs bendrovė dėl numatomo schemas taikymo, apžvalga. Šiame punkte nurodyta informacija turėtų būti paskelbta bendrovės interneto tinklalapyje.

IX principas: Interesų turėtojų vaidmuo bendrovės valdyme

Bendrovės valdymo sistema turėtų pripažinti interesų turėtojų teises, įtvirtintas įstatymuose, ir skatinti aktyvų bendrovės ir interesų turėtojų bendradarbiavimą kuriant bendrovės gerovę, darbo vietas ir finansinį stabilumą. Šio principo kontekste sąvoka *interesų turėtojai* apima investuotojus, darbuotojus, kreditorius, tiekėjus, klientus, vietos bendruomenę ir kitus asmenis, turinčius interesų konkrečioje bendrovėje.

9.1. Bendrovės valdymo sistema turėtų užtikrinti, kad būtų gerbiamos tos interesų turėtojų teisės, kurias gina įstatymai.

➔ Vienas interesų turėtojų teises nustato įstatymai (pvz., Darbo kodeksas nustato atitinkamas darbuotojų teises), kitas interesų turėtojų teises nustato jų ir bendrovės tarpusavio susitarimai (pvz., sutartys su tiekėjais, klientais, kreditoriais). Interesų turėtojai atlieka svarbų vaidmenį prisidedant prie ilgalaikės bendrovės sėkmės ir gerų veiklos rezultatų. Interesų turėtojų teisių gerbimas ir geras bendrovės valdymas kelia interesų turėtojų pasitikėjimą bendrove, kas, savo ruožtu, suteikia galimybę bendrovei lengviau išlaikyti darbuotojus ir pritraukti naujus gerus specialistus, gauti didesnes paskolas iš kreditorių arba gauti paskolas geresnėmis (lankstesnėmis) sąlygomis, pritraukti naujus ir išlaikyti esamus klientus, tiekėjus ir pan.

9.2. Bendrovės valdymo sistema turėtų sudaryti sąlygas interesų turėtojams dalyvauti bendrovės valdyme įstatymų nustatyta tvarka. Interesų turėtojų dalyvavimo bendrovės valdyme pavyzdžiai galėtų būti darbuotojų kolektyvo dalyvavimas priimant svarbius bendrovei sprendimus, konsultacijos su darbuotojų kolektyvu bendrovės valdymo ir kitais svarbiais klausimais, darbuotojų dalyvavimas bendrovės akciniame kapitale, kreditorių įtraukimas į bendrovės valdymą bendrovės nemokumo atvejais ir kt.

➔ Galimybę interesų turėtojams dalyvauti bendrovės valdyme šiuo metu nustato keli teisės aktai. Darbo kodeksas įtvirtina darbdavio pareigą informuoti ir konsultuotis su darbuotojais dėl bendrovės veiklos, jos finansinės padėties ir kitų klausimų. Darbo įstatymai suteikia teisę darbuotojų atstovams teikti pasiūlymus darbdaviui dėl darbo organizavimo, saugoti darbuotojų interesus bendrovės perleidimo ar reorganizavimo atveju ir imtis kitų veiksmų. Įmonių bankroto įstatymas reglamentuoja kreditorių dalyvavimą valdant bendrovę, kuriai yra iškelta bankroto byla, ir nustato jų teisę dalyvauti kreditorių susirinkimuose, kontroliuoti bendrovės administratorių, spręsti dėl bendrovės ūkinės komercinės veiklos tęstinumo ir t.t.

9.3. Kai interesų turėtojai dalyvauja bendrovės valdymo procese, jiems turėtų būti sudaromos sąlygos susipažinti su reikiama informacija.

X principas: Informacijos atskleidimas

Bendrovės valdymo sistema turėtų užtikrinti, kad informacija apie visus esminius bendrovės klausimus, įskaitant finansinę situaciją, veiklą ir bendrovės valdymą, būtų atskleidžiama laiku ir tiksliai

10.1. Bendrovė turėtų atskleisti informaciją apie:

- 1) bendrovės veiklą ir finansinius rezultatus;
- 2) bendrovės tikslus;
- 3) asmenis nuosavybės teise turinčius bendrovės akcijų paketą ar jį valdančius;
- 4) bendrovės priežiūros ir valdymo organų narius, bendrovės vadovą bei jų atlyginimą;
- 5) galimus numatyti esminius rizikos veiksnius;
- 6) bendrovės ir susijusių asmenų sandorius, taip pat sandorius, kurie sudaryti ne įprastinės bendrovės veiklos eigoje;
- 7) pagrindinius klausimus, susijusius su darbuotojais ir kitais interesų turėtojais;
- 8) bendrovės valdymo struktūrą ir strategiją.

Šis sąrašas laikytinas minimaliu, ir bendrovės yra skatinamos neapsiriboti tik informacijos, nurodytos šiame sąrašė, atskleidimu.

- 1) Šioje rekomendacijoje nurodytos informacijos detalius turinio ir atskleidimo reikalavimus nustato Vertybinių popierių rinkos įstatymas ir kiti teisės aktai, priimti įgyvendinant šį įstatymą, pvz., Informacijos apie emitentų veiklą ir jų vertybinius popierius periodinio atskleidimo taisyklės, Informacijos apie emitentų esminius įvykius atskleidimo taisyklės, Vilniaus vertybinių popierių biržos prekybos taisyklės ir kt.
- 2) Tinkamas, tikslus ir savalaikis informacijos apie bendrovę atskleidimas prisideda prie bendrovės skaidrumo stiprinimo, kas, savo ruožtu, gali padėti bendrovei pritraukti kapitalo ir skatina pasitikėjimą tiek bendrove, tiek visa vertybinių popierių rinka.

10.2. Atskleidžiant 10.1 rekomendacijos 1 punkte nurodytą informaciją, rekomenduojama atskleisti informaciją apie visos įmonių grupės, kuriai priklauso bendrovė, konsoliduotus rezultatus.

10.3. Atskleidžiant 10.1 rekomendacijos 4 punkte nurodytą informaciją, rekomenduojama pateikti informaciją apie bendrovės priežiūros ir valdymo organų narių, bendrovės vadovo profesinę patirtį, kvalifikaciją ir potencialius interesų konfliktus, kurie galėtų paveikti jų sprendimus. Taip pat rekomenduojama atskleisti bendrovės priežiūros ir valdymo organų narių, bendrovės vadovo iš bendrovės gaunamą atlyginimą ar kitokias pajamas, kaip tai detaliau reglamentuojama VIII principė.

10.4. Atskleidžiant 10.1 rekomendacijos 7 punkte nurodytą informaciją, rekomenduojama atskleisti informaciją apie bendrovės ir interesų turėtojų, tokių kaip darbuotojai, kreditoriai, tiekėjai, vietos bendruomenė, santykius, įskaitant bendrovės politiką žmoniškųjų išteklių atžvilgiu, darbuotojų dalyvavimo bendrovės akciniame kapitale programas ir pan.

10.5. Informacija turėtų būti atskleidžiama tokiu būdu, kad jokie akcininkai ar investuotojai nebūtų diskriminuojami informacijos gavimo būdo ir apimties atžvilgiu. Informacija turėtų būti atskleidžiama visiems ir vienu metu. Rekomenduojama, kad pranešimai apie esminius įvykius būtų skelbiami prieš arba po Vilniaus vertybinių popierių biržos prekybos sesijos, kad visi bendrovės akcininkai ir investuotojai turėtų vienodas galimybes susipažinti su informacija bei priimti atitinkamus investicinius sprendimus.

➔ Šią rekomendaciją detalizuojančių normų galime rasti Vilniaus vertybinių popierių biržos prekybos taisyklėse, kuriose numatyta, kad listinguojamos bendrovės informaciją privalo atskleisti (pranešimus pateikti) elektroninio ryšio priemėmis per biržos naudojamą informacijos atskleidimo sistemą. Birža gautą informaciją paskelbia savo interneto tinklalapyje ir prekybos sistemoje, tokiu būdu užtikrinant vienalaikį informacijos pateikimą visiems asmenims. Pagal Prekybos taisykles, bendrovė informacijos, galinčios turėti įtakos jos išleistų vertybinių popierių kainai, neturi teisės atskleisti komentaruose, interviu ar kitais būdais tol, kol tokia informacija bus viešai paskelbta per biržos informacijos atskleidimo sistemą. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad informacija apie bendrovę nebūtų prieinama tik kai kuriems asmenims, diskriminuojant likusius investuotojus.

10.6. Informacijos skleidimo būdai turėtų užtikrinti informacijos naudotojams nešališką, savalaikį ir nebrangų priėjimą prie informacijos. Rekomenduojama informacijos skleidimui didesniu mastu naudoti informacines technologijas, pavyzdžiui, skelbti informaciją bendrovės interneto tinklalapyje. Rekomenduojama informaciją skelbti ir dėti į bendrovės interneto tinklalapį ne tik lietuvių, bet ir anglų kalba, o esant galimybei ir poreikiui, ir kitomis kalbomis.

➔ Informacijos skleidimo būdai gali būti ne ką mažiau svarbūs nei informacijos turinys. Nors pareiga pateikti informaciją yra nustatyta teisės aktuose, priėjimas prie informacijos akcininkams ir investuotojams nevisada būna paprastas ir pigus. Todėl svarbu informacijos skleidimui dažniau naudoti bendrovės interneto tinklalapį, kuris yra lengvai pasiekiamas visiems suinteresuotiems asmenims, taip pat skelbti informaciją ne tik valstybine kalba, bet ir tomis kalbomis, kurias supranta bendrovės akcininkai ar potencialūs investuotojai.

10.7. Rekomenduojama bendrovės interneto tinklalapyje skelbti bendrovės metinį pranešimą, metų prospektą-ataskaitą bei kitas bendrovės rengiamas periodines ataskaitas, taip pat siūloma į tinklalapį dėti bendrovės pranešimus apie esminius įvykius bei bendrovės akcijų kainų kitimą vertybinių popierių biržoje.

XI principas: Bendrovės audito įmonės parinkimas

Bendrovės audito įmonės parinkimo mechanizmas turėtų užtikrinti audito įmonės išvados ir nuomonės nepriklausomumą.

11.1. Siekiant gauti objektyvią nuomonę dėl bendrovės tarpinės finansinės atskaitomybės, bendrovės metinės finansinės atskaitomybės ir metinio pranešimo patikrinimą turėtų atlikti nepriklausoma audito įmonė.

- 1) Pareiga audituoti akcinių bendrovių metinę finansinę atskaitomybę yra įtvirtinta Akcinių bendrovių įstatyme. Todėl šios Kodekso rekomendacijos tikslas yra ne dar kartą priminti bendrovėms pareigą audituoti metinę finansinę atskaitomybę, bet pabrėžti audito įmonės, atliekančios auditą, nepriklausomumo svarbą. Pažymėtina, kad Audito įstatymas nepriklausomumo principui taip pat skiria didelį dėmesį ir draudžia audito įmonei bei auditoriui atlikti auditą, jeigu yra aplinkybių, galinčių turėti įtakos jų nepriklausomumui nuo užsakovo, kliento ar audituojamos bendrovės.
- 2) Papildomus reikalavimus audito įmonėms ir auditoriams, atliekantiems listinguojamų bendrovių (išskyrus kredito įmones ir draudimo įmones, kurioms taikomi specialūs teisės aktai) metinės finansinės atskaitomybės auditą, 2005 m. balandžio 14 d. nutarimu Nr. 9 yra nustačiusi Vertybinių popierių komisija. Pagal šį nutarimą, auditą gali atlikti tik ta audito įmonė, kuri atskaitiniais ir einamaisiais metais neteikė bendrovei atitinkamų paslaugų (tokių kaip buhalterinės apskaitos tvarkymas, finansinės atskaitomybės rengimas, vertinimas ir t.t.), kurios galėjo turėti įtakos audito įmonės nepriklausomumui. Bendrovių auditui vadovaujantiems auditoriams taip pat yra keliami patirties ir kiti reikalavimai. Auditoriui draudžiama atlikti auditą toje pačioje bendrovėje daugiau kaip 3 finansinius metus iš eilės. Tiek audito įmonės kandidatūra, tiek konkrečių auditorių, kurie atliks auditą, kandidatūros turi būti iš anksto suderintos su Vertybinių popierių komisija.

11.2. Rekomenduojama, kad audito įmonės kandidatūrą visuotiniam akcininkų susirinkimui siūlytų bendrovės stebėtojų taryba, o jeigu ji bendrovėje nesudaroma, – bendrovės valdyba.

- Šią rekomendaciją reikėtų taikyti įvertinant ir kitų rekomendacijų nuostatas, pvz., 4.14 punkte pateiktas rekomendacijas apie Audito komiteto veiklą ir funkcijas.

11.3. Jei audito įmonė yra gavusi iš bendrovės užmokestį už suteiktas ne audito paslaugas, bendrovė turėtų tai atskleisti akcininkams. Šia informacija taip pat turėtų disponuoti bendrovės stebėtojų

taryba, o jeigu ji bendrovėje nesudaroma, – bendrovės valdyba, svarstydamą, kurią audito įmonės kandidatūrą pasiūlyti visuotiniam akcininkų susirinkimui.

- Audito įmonėse iš bendrovės gaunamos pajamos už suteiktas ne audito pajamas gali turėti įtakos tokios audito įmonės nepriklausomumui. Todėl informacija apie tokias pajamas turėtų disponuoti bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas, spręsdamas klausimą dėl audito įmonės parinkimo. Pažymėtina, kad Audito įstatymas įpareigoja audito įmones, atliekančias auditą listinguojamose bendrovėse, kasmet pateikti bendrovės valdymo organui pažymą apie pajamas, gautas šioje bendrovėje iš audito ir kitų paslaugų teikimo. Tad ši pažyma taip pat galėtų būti pateikta visuotiniam akcininkų susirinkimui.

Ekspertų komentaras

Jau pats įmonių listingavimo procesas skatina įmones veikti skaidriai ir sąžiningai. Jei įmonė siekia pritraukti kapitalą rinkoje, pasiūlydama savo akcijas ar skolos vertybinius popierius viešai, ji turi pateikti investuotojams išsamią informaciją apie savo įmonę. Tokios informacijos atskleidimas yra labai svarbus skaidriam finansų rinkų funkcionavimui. Priimtas naujasis Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas, nors ir rekomendacinio pobūdžio, ragina įmones dar išsamiau ir skaidriau pateikti visą informaciją apie įmonę.

Kodekse įvardintas pagrindinis bendrovės tikslas – visų akcininkų interesų tenkinimas, tačiau taip pat akcentuojama, kad bendrovės priežiūros ir valdymo organai turėtų užtikrinti, kad būtų geriamos ne tik bendrovės akcininkų, bet ir kitų bendrovės veikloje dalyvaujančių ar su ta veikla susijusių asmenų (darbuotojų, kreditorių, klientų, vietos bendruomenių) teisės ir interesai.

Pastaraisiais dešimtmečiais pasaulyje išaugęs visuomenės susidomėjimas ir poreikis didesnei bendrovių atskaitomybei ir viešumui paskatino ne vieną bendrovę imtis įgyvendinti atsiskaitymo apie jų vykdomų veiklų tvarumą sistemas. Tokios ataskaitos dažnai apima ekonominius, aplinkosauginius ir socialinius bendrovių veiklų aspektus. Kadangi pagrindinės interesų grupės vis labiau tikisi iš bendrovių teigiamos socialinės ir aplinkosauginės veiklos įtakos bei nori būti informuotos apie tai, kaip bendrovės veikia šiose srityse, yra labai pagirtina, kad Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodekse yra rekomenduojama atskleisti informaciją apie bendrovės ir interesų turėtojų, tokių kaip darbuotojai, kreditoriai, tiekėjai, vietos bendruomenė, santykius, įskaitant bendrovės politiką žmogiškųjų išteklių atžvilgiu, darbuotojų dalyvavimo bendrovės akiniame kapitale programas ir pan. Manau, kad tokie reikalavimai paskatins bendroves daugiau dėmesio skirti įmonių socialinės atsakomybės koncepcijos diegimui.

Rūta Skyrienė
Investors' Forum vykdomoji direktorė

Per paskutinius keletą metų pasaulio finansų bendruomenės vis dažniau pastebi, kad nefinansiniai veiksniai daro įtaką ilgalaikiai biržose listinguojamų bendrovių finansinei veiklai. Aplinkosauga, socialinė gerovė, bendrovės valdymas – tai trys svarbiausi nefinansiniai veiksniai, tampantys standartiniu kriterijumi, analizuojant ir vertinant rizikas, su kuriomis gali susidurti biržų prekybos sąrašuose esančios bendrovės. Anglų kalba šie trys veiksniai paprastai yra įvardijami trumpiniu ESG (angl. ESG – environmental, social and governance). Šiuo metu nemažai institucijų, įskaitant ir Tarptautinę standartų organizaciją ISO (angl. International Standard Organization), Jungtines Tautas bei Visuotinę atsiskaitymo iniciatyvą (angl. GRI, Global Reporting Initiative), kuria principus, leisiančius bendrovėms atskleisti informaciją pagal minėtą

ESG kriterijų (tai yra, bendrovė turėtų atskleisti, kaip ji yra valdoma bei kaip yra sprendžiami aplinkosaugos ir socialinės gerovės klausimai). Instituciniai investuotojai visame pasaulyje, o ypač Europoje, kalba apie augančią tendenciją naudoti ESG kriterijų, priimant svarbius investicinius sprendimus. Pavyzdžiui, Eurosif (angl. European Social Investment Forum) apskaičiavo, kad per 2006 metus socialiai atsakingos investicijos (angl. SRI- socially-responsible investment) Europoje pasiekė 1 trilijoną eurų, o tai yra 36 procentais daugiau nei per paskutiniuosius trejus metus. Biržos prekybos sąrašuose esančios Lietuvos bendrovės taip pat turėtų sutelkti didesnę dėmesį į gerą bendrovės valdymą, aplinkosaugos ir socialinės gerovės kūrimo klausimus, nes šie klausimai kuo toliau, tuo labiau užims vis svarbesnę vietą kasdienėje bendrovės veikloje. Be to, pastaruoju metu auga akcininkų ir investuotojų poreikis gauti informaciją apie tai, kaip konkreči įmonė sprendžia minėtus klausimus. Gerai valdomai ir socialiai atsakingai bendrovei yra lengviau įvertinti galimas rizikas, sumažinti išlaidas bei pagerinti finansinę veiklą.

Geoffrey Mazullo
“Partners for Financial Stability” programos vadovas
East-West Management institutas